



ARCHEOLOGIENOTA

DENDERMONDE – FRANZ COURTENSSTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

NOVEMBER 2020



Titel
Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Dendermonde – Franz Courtenysstraat

Auteur(s)
Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Kevin Bouckaert

Projectnummer
2020H91

Plaats en datum
Kortenaken, november 2020

Reeks en nummer
ARCHEBO rapport 2020H91
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>11</i>
3	Bureauonderzoek	14
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>14</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>22</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>35</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>44</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	47
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>47</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>47</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>48</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>50</i>
5	Bibliografie	51
6	Figurenlijst.....	54
7	Plannenlijst.....	55

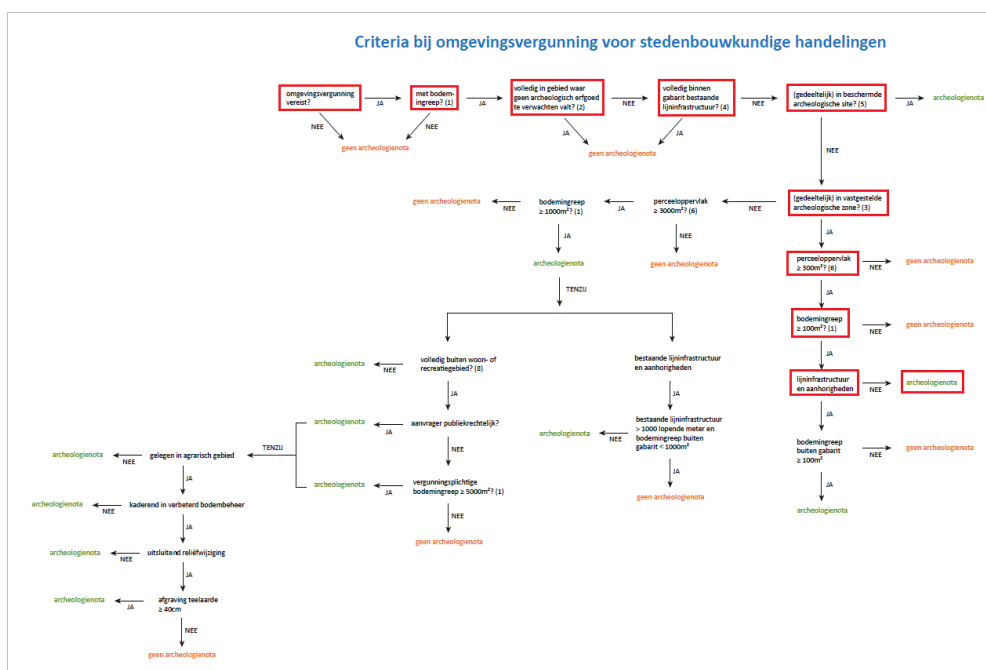
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris



Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

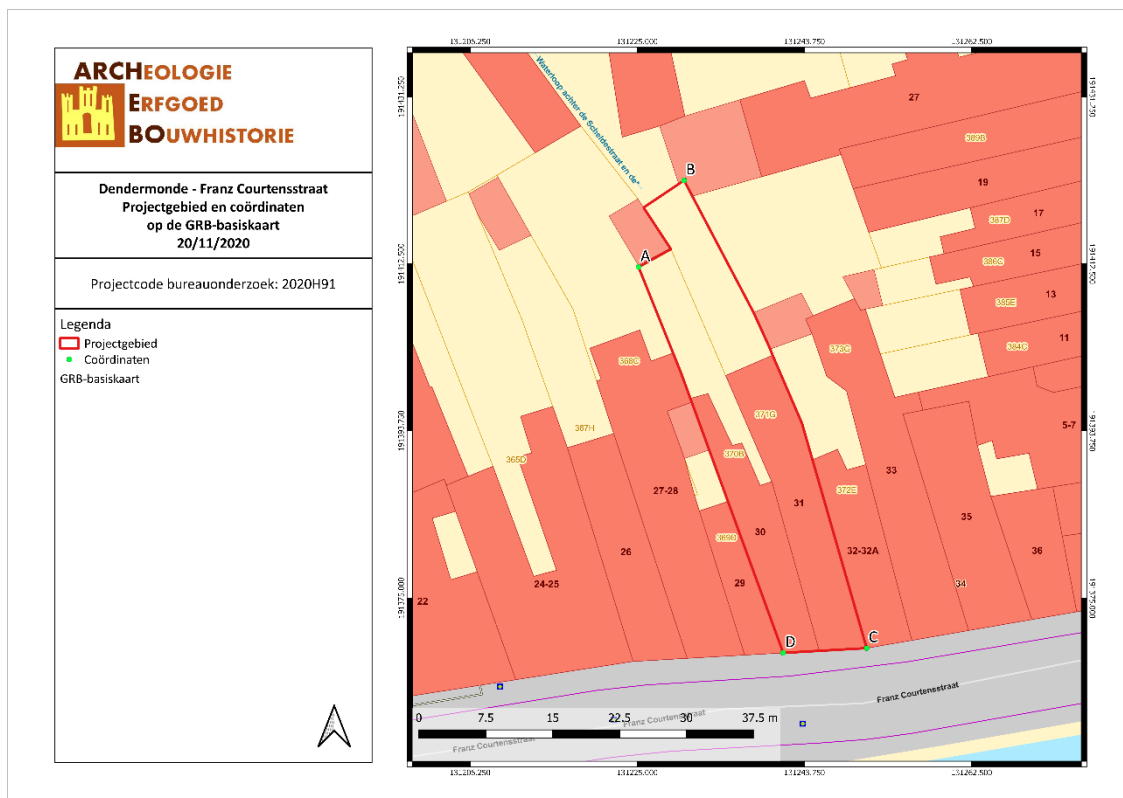
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Franz Courtensstraat 30-31 in Dendermonde (Oost-Vlaanderen). Binnen het projectgebied zal het gebouw nr° 30 gesloopt worden, gebouw nr° 31 blijft behouden en zal gerenoveerd worden. In beide gebouwen worden een handelspand en appartementen voorzien. Beide panden zullen ook onderkelderd zijn. Achter de gebouwen worden een terras, groene zone, parking en inrit voorzien. Het projectgebied ligt in de historische stadskern van Dendermonde (vastgestelde archeologische zone). Het projectgebied is ca. 512,675 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in november 2020 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

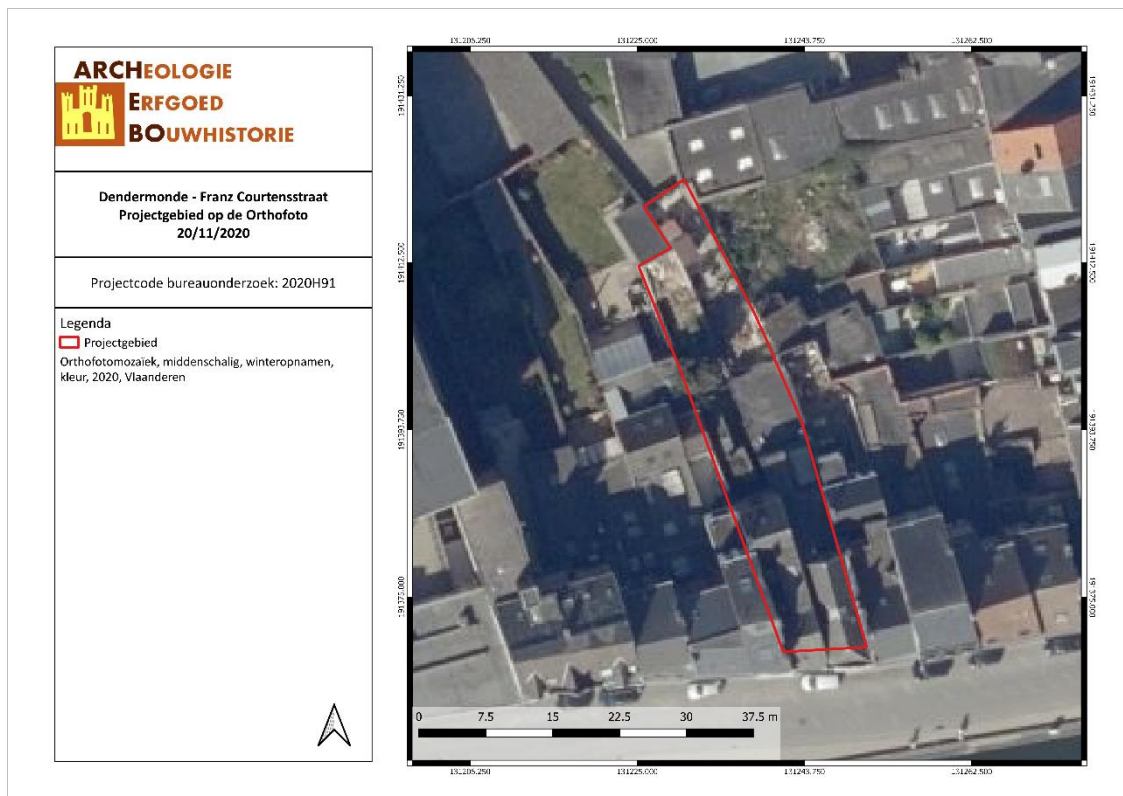
Administratieve fiche	
Naam site:	Dendermonde – Franz Courtensstraat
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Oost-Vlaanderen, Dendermonde, Franz Courtensstraat 30-31
Kadaster:	Dendermonde, afdeling 1, sectie C, perceelnummers 370B & 371G
Coördinaten:	A X 131.225.141.758.279
	Y 191.412.129.990.909
	B X 131.230.240.702.279
	Y 191.421.855.942.915
	C X 131.250.714.494.295
	Y 191.369.367.750.879
	D X 131.241.356.734.284
	Y 191.368.836.806.883
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenen
Projectcode bureauonderzoek:	2020H91
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever
Grootte projectgebied:	Ca. 512,675 m ²
Uitvoeringsperiode:	November 2020
Reden van de ingreep	Afbraak en wederopbouw van een meergezinswoning met commerciële ruimte en verbouwen van een woning met commerciële ruimte
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, slopen, verbouwen, Dendermonde, vastgestelde archeologische zone, woongebied

De onderstaande GRB-kadasterkaart en Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskaarten en luchtfoto's.



DEFR/20/11/20/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020)



DEFR/20/11/20/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien een deel van de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houdt hierdoor een veiligheidsrisico in. De sloop (werken aan de fundamenteën, onder het maaiveld) van de aanwezige bebouwing mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

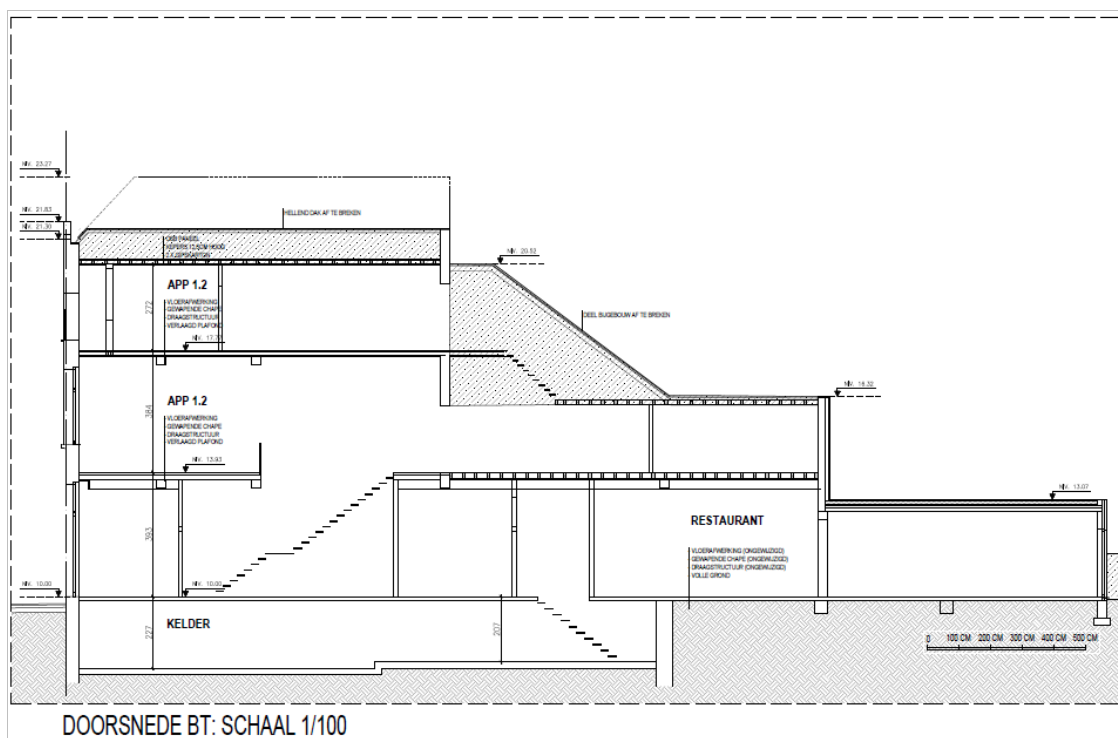
1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt aan de Franz Courtensstraat 30-31 in Dendermonde (Oost-Vlaanderen). Het projectgebied ligt in de historische stadskern van Dendermonde (vastgestelde archeologische zone).¹ Binnen het projectgebied staan twee panden, elk met een commerciële ruimte en woning. De gebouwen zijn deels onderkelderd (2 tot 2,3m -MV). Volgens het gewestplan ligt het projectgebied binnen 'Woongebieden'.

Het pand ter hoogte van Franz Courtensstraat 31 is gekend als Café Sporttaverne, geregistreerd als vastgesteld bouwkundig erfgoed (aanduidingsobject ID 67603; erfgoedobject ID 48157). Het is een burgerhuis met Art Deco-invloeden en met het gevelopschrift 'Sporttaverne'. Het gebouw werd in 1928 opgetrokken door Paul Marechal, naar een ontwerp van architect De Coene. Het is een rijhuis van één travée en drie bouwlagen onder een kunstleien schilddak. De gevel is een lijstgevel met een geel geschilderde bepleistering. Op de begane grond zijn er hoge muuropeningen met afgeschuinde hoeken, op de tweede bouwlaag is er een getoogd drielicht. De bovenste verdieping heeft een rondbogige opening met een overdekt terras met een smeedijzeren balustrade, bekroond door een getande gebogen daklijst met gestrekte uiteinden. Onder de daklijst staat het opschrift 'Sporttaverne'.²



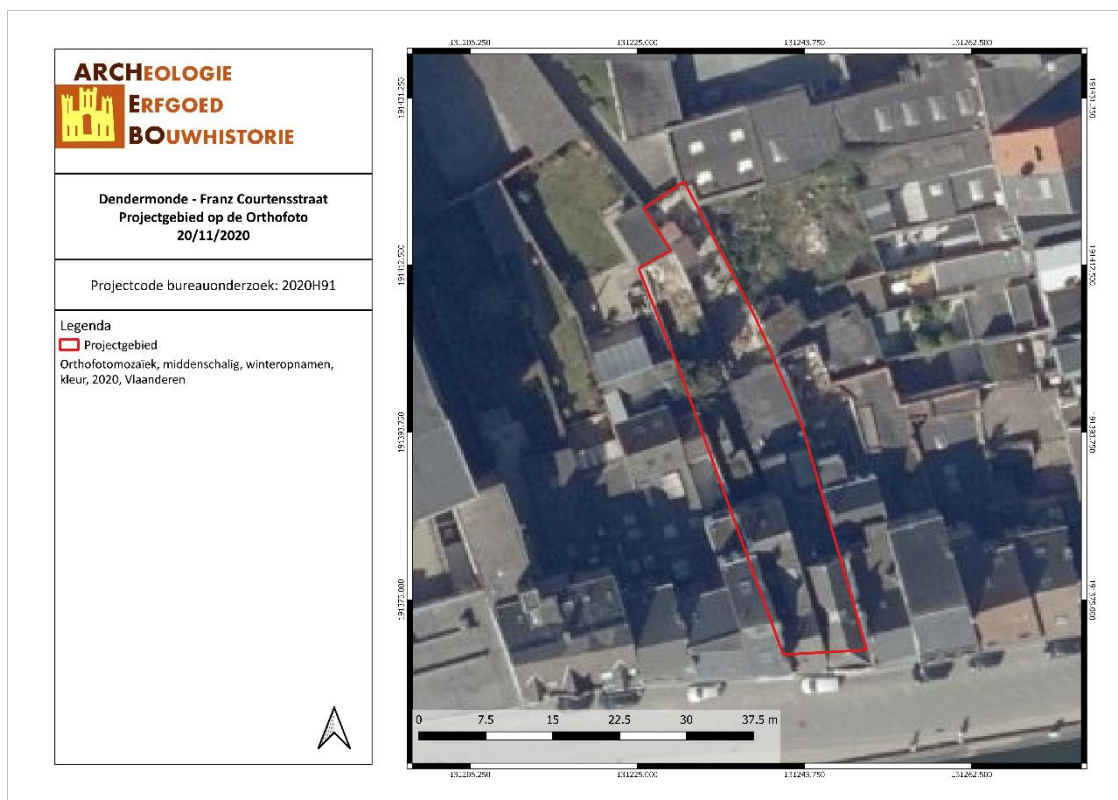
Figuur 4: Doorsnede bestaande toestand (HA-architecten, 2020)

¹ 'Historische stadskern van Dendermonde', geraadpleegd 23 november 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11883>; 'Historische stadskern van Dendermonde', geraadpleegd 23 november 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019>.

² 'Café Sporttaverne', geraadpleegd 23 november 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/48157>; 'Café Sporttaverne', geraadpleegd 23 november 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/67603>.

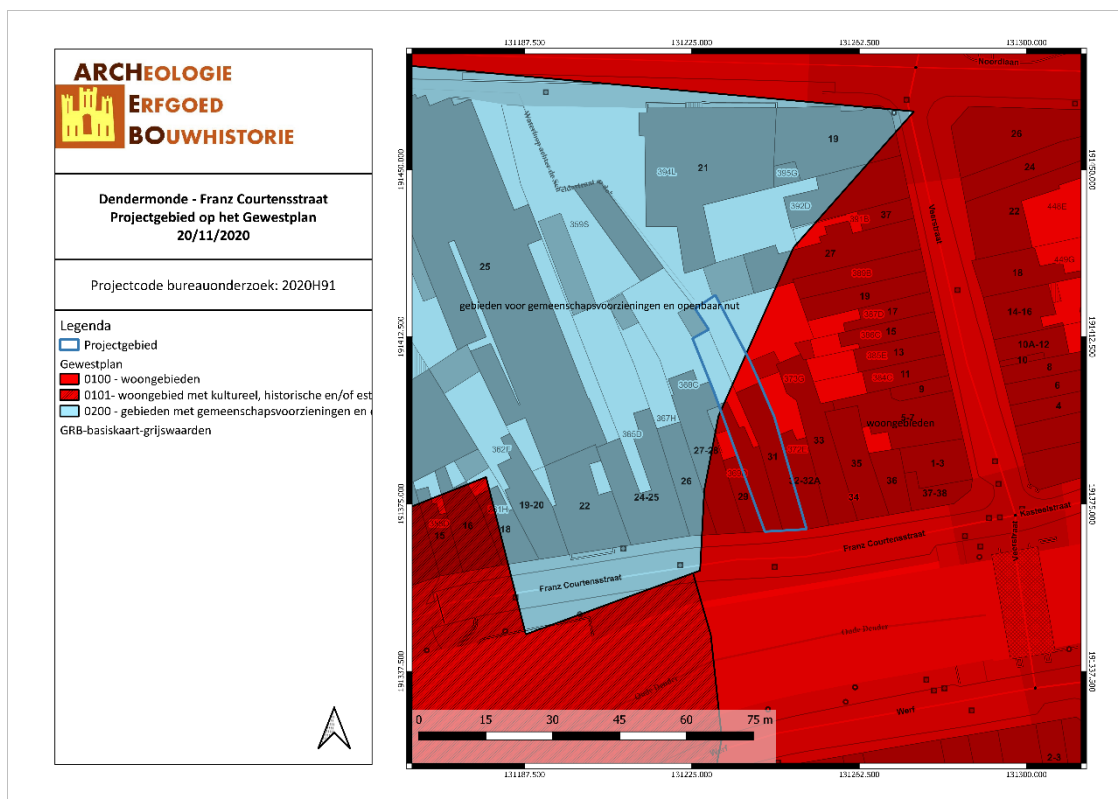


Figuur 5: Kelderverdieping bestaande toestand (HA-architecten, 2020)



DEFR/20/11/20/3 - Digitale aanmaak

Figuur 6: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020)

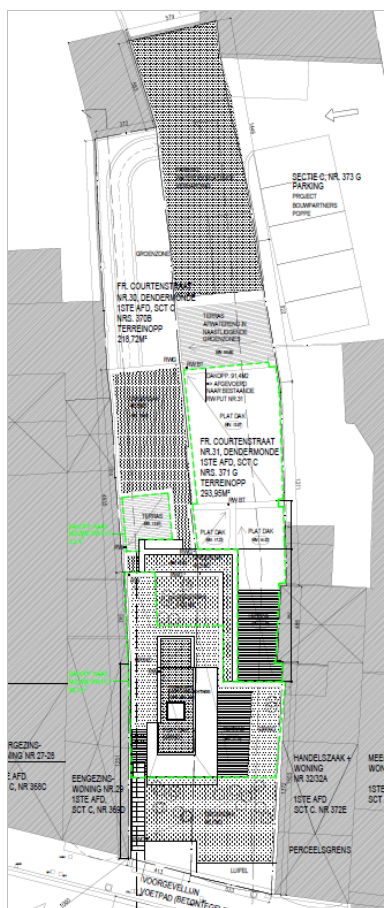


DEFR/20/11/20/4 - Digitale aanmaak

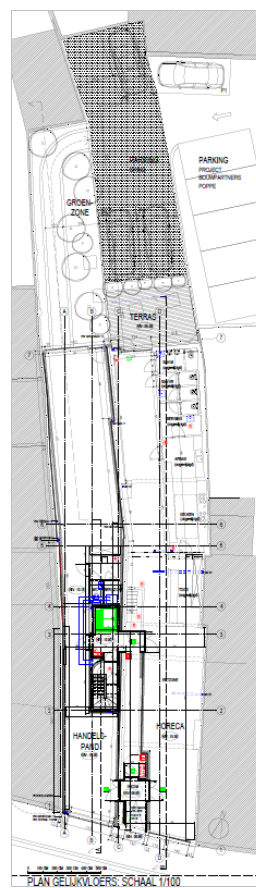
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2020)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

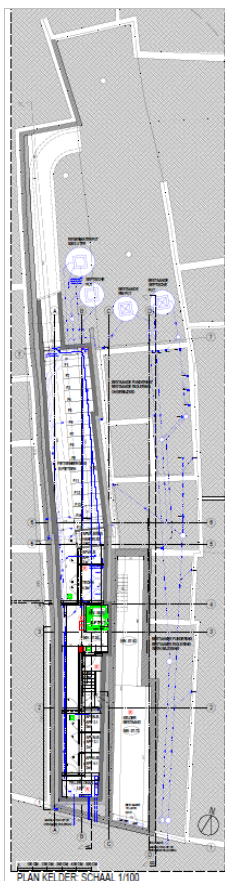
Binnen het projectgebied zal het gebouw nr° 30 gesloopt worden, gebouw nr° 31 blijft behouden en zal gerenoveerd worden. In beide gebouwen wordt een commerciële ruimte (handelspand en horeca) voorzien. Binnen gebouw 31 blijft het appartement (1^{ste} t.e.m. 3^{de} verdieping) gerenoveerd, binnen gebouw 30 wordt er op de eerste, tweede en derde verdieping telkens één appartement voorzien. Op de vierde verdieping komt er een appartement dat beide gebouwen met elkaar verbindt. Beide panden zullen ook onderkelderd zijn. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via trap en lift. Het te renoveren gebouw is deels onderkelderd. Deze kelderverdieping heeft de bodem ca. 2,5m diep verstoord. Het nieuwe pand zal ook voorzien worden van een kelder, die de bodem eveneens ca. 2,5m diep zal verstoren. Enkel ter hoogte van de liftkoker zal de bodem ca. 3,80m diep verstoord worden. Achter de gebouwen worden een terras, een groene zone, een parking en een inrit voorzien. De parking zal verhard worden met grind. De inrit vertrekt aan de parking en loopt door de groene zone naar de kelderverdieping. Het projectgebied is ca. 512,675 m² groot.



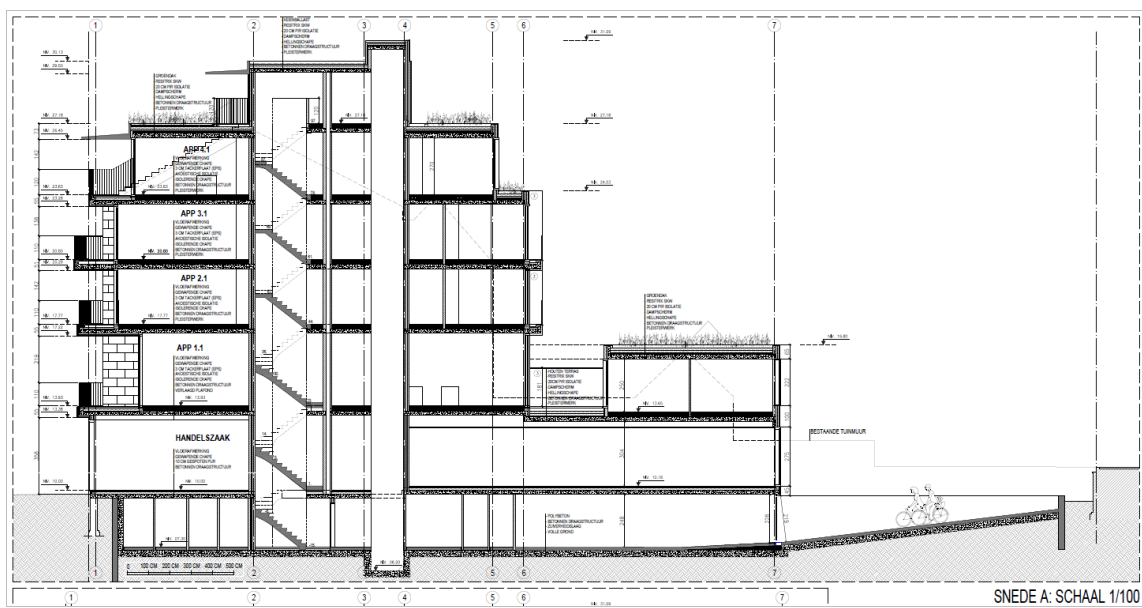
Figuur 8: Inplanting (HA-architecten, 2020)



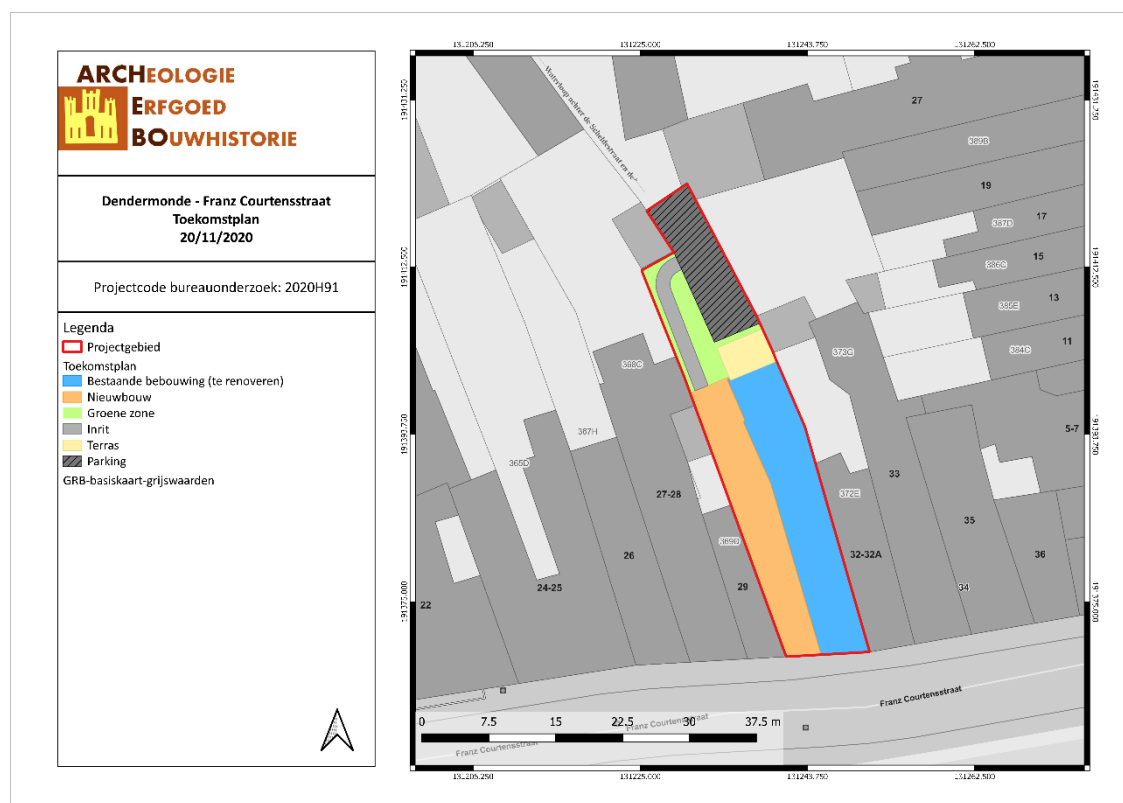
Figuur 9: Gelijkvloers (HA-architecten, 2020)



Figuur 10: Kelderverdieping (HA-architecten, 2020)



Figuur 11: Snede (HA-architecten, 2020)



DEFR/20/11/20/5 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

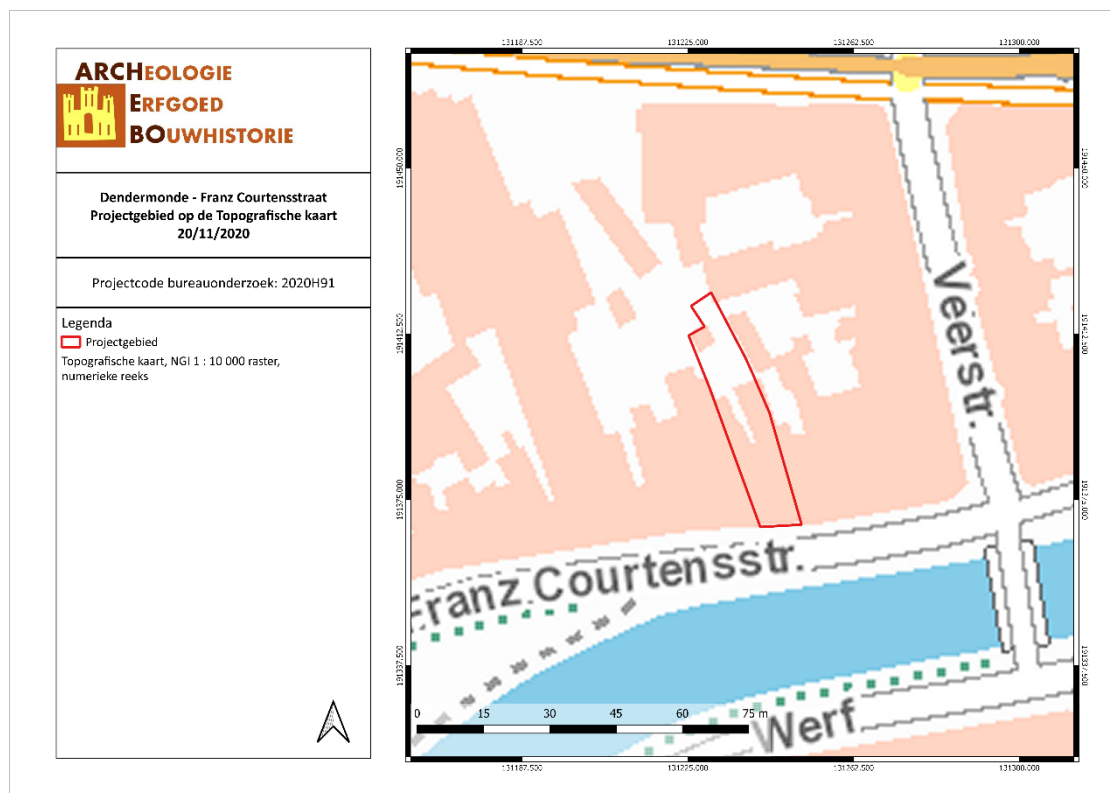
De gebruikte kaarten werden in georeferencerde vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geploteerd om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

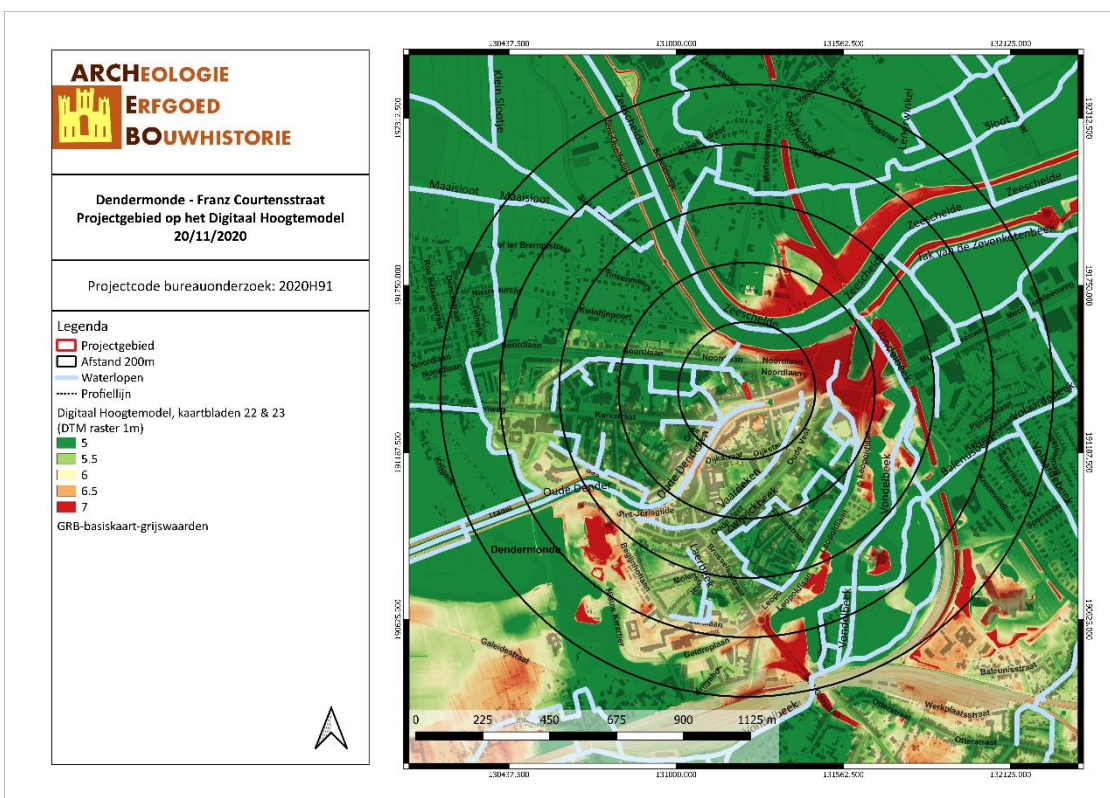
Het projectgebied ligt aan de Franz Courtensstraat 30-31 in Dendermonde, een stad en gemeente gelegen binnen de Belgische provincie Oost-Vlaanderen. De gemeente Dendermonde bestaat uit acht deelgemeenten, namelijk Appels, Baasrode, Dendermonde, Grembergen, Mespelare, Oudegem, Schoonaarde en Sint-Gillis-bij-Dendermonde en wordt omringd door de gemeenten Zele, Hamme, Buggenhout, Lebbeke, Aalst, Lede, Wichelen en Berlare. Het projectgebied ligt in de Dender-vallei. De Oude Dender stroomt net ten zuiden van het projectgebied en binnen een straal van 1000m rond het terrein stromen meerdere waterlopen en beken, waaronder de Vaardeken, de Zwijvickbeek, de Vondelbeek, de Zeeschelde, de Maaisloot, de Balenusbeek en de Volaardebeek. Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 5,5 en 6 meter boven de zeespiegel. Kadastraal ligt het terrein in Dendermonde, afdeling 1, sectie C, perceelnummers 370B & 371G.

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn.



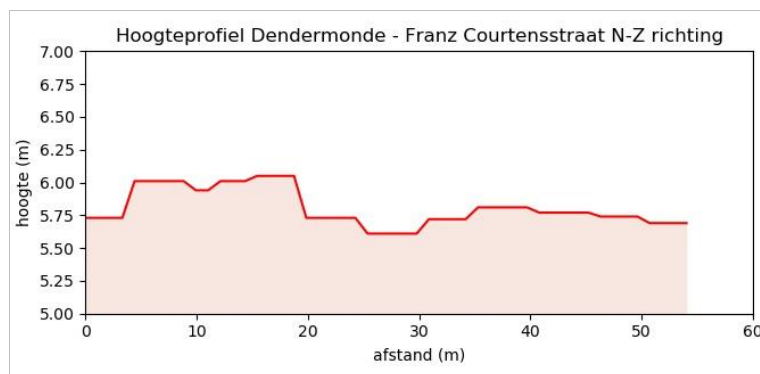
DEFR/20/11/20/6 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2020)



DEFR/20/11/20/7 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)

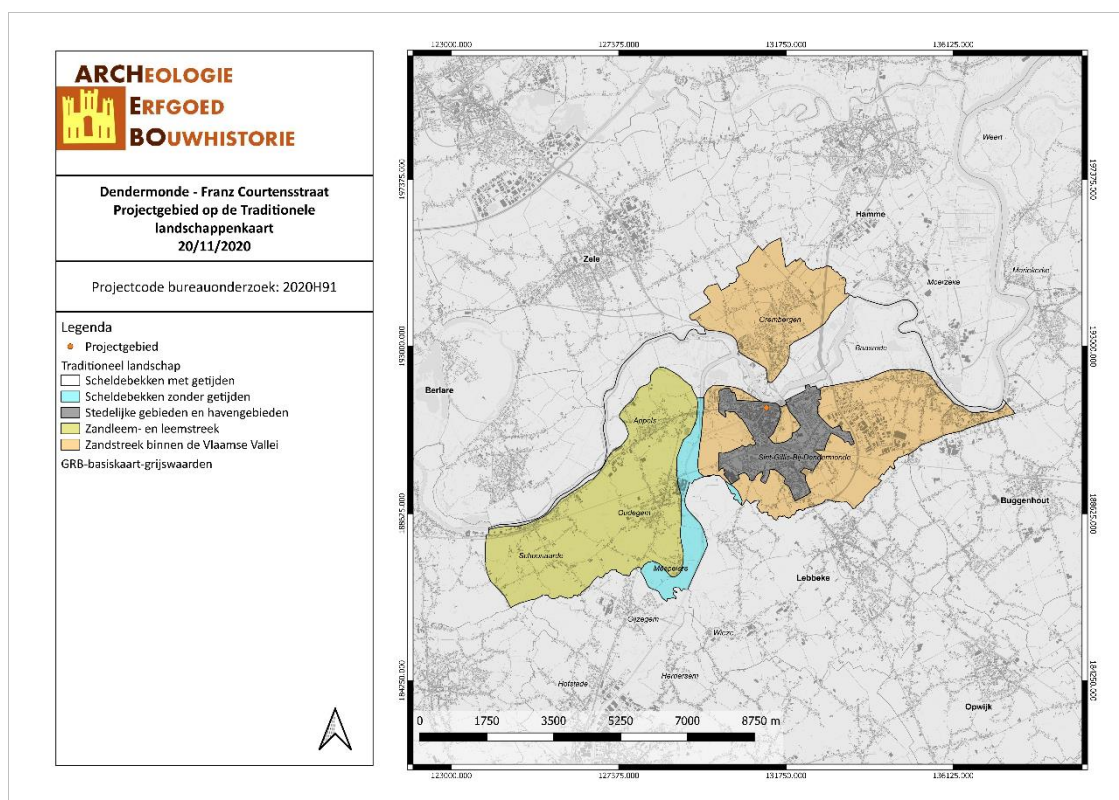


Figuur 15: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in N-Z richting (Geopunt, 2020)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als ‘Stedelijke gebieden en havengebieden’. De gehele gemeente Dendermonde wordt gekarteerd als Zandstreek binnen de Vlaamse vallei, Scheldebekken met getijden, Stedelijke gebieden en havengebieden, Scheldebekken zonder getijden en Zandleem- en leemstreek.

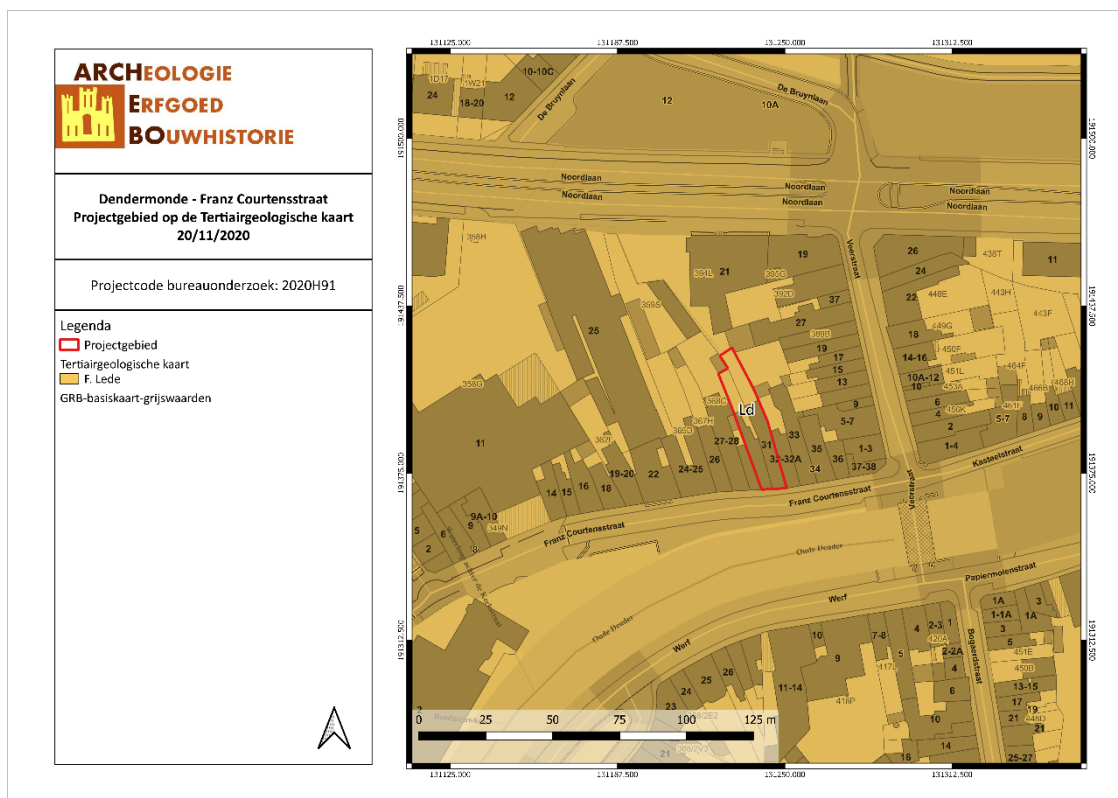


DEFR/20/11/20/8 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Dendermonde aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het projectgebied zich binnen de **Formatie van Lede**. De formatie bestaat uit lichtgrijs fijn zand, heeft basisgrind en soms kalksteenbanken en is kalk-, fossiel- (*Nummulites variolarius*) en soms glauconiethoudend.³



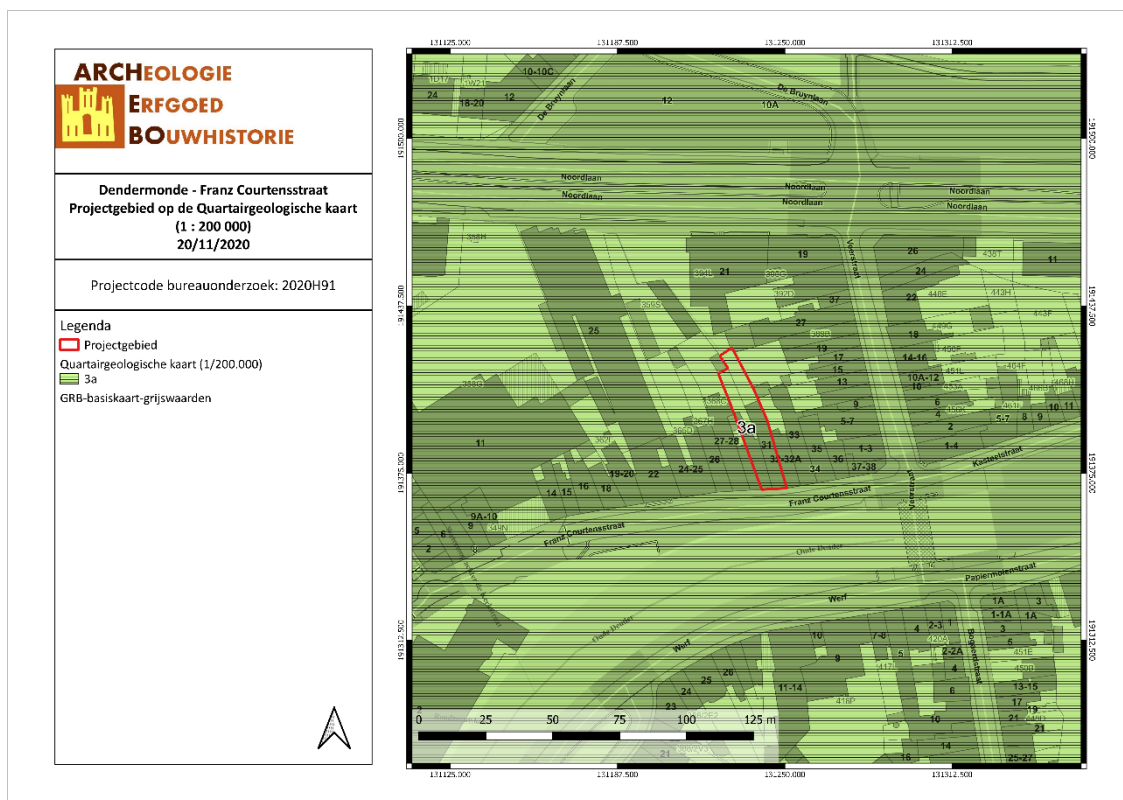
DEFR/20/11/20/9 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020)

3.1.2.3 Quartair

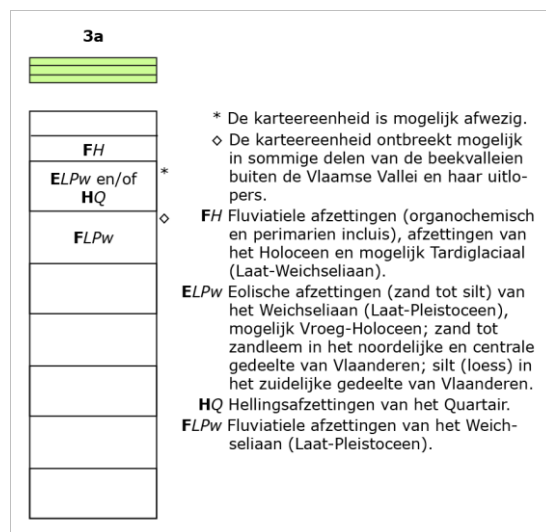
Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen **type 3a**. Dit type bestaat uit een onderste laag fluviatile afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze laag ontbreekt echter mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers. Boven deze fluviatile afzettingen liggen hellingsafzettingen van het Quartair en/of eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. In het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen bestaan deze eolische afzettingen uit zand tot zandleem, in het zuidelijk gedeelte van Vlaanderen bestaan deze uit silt (loess). Deze karteereenheid van eolische en/of hellingsafzettingen is mogelijk afwezig. De bovenste laag bestaat uit fluviatile afzettingen (organochemisch en perimarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

³ Pieter Laga, Stephen Louwyte, en Stéphane Geets, 'Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)', *Geologica Belgica*, 4/1-2 (2001): 141.



DEFR/20/11/20/10 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)



Figuur 19: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied **type 50**. De onderste laag bestaat uit grofkorrelige vlechtende rivierafzettingen, met meerdere fining-up cycli, bestaande uit grinhoudend tot grintrijk zand aan de basis en half-fijn zand tot klei aan de top. Deze laag rivierafzettingen wordt bedekt door zandige, vlechtende rivierafzettingen van zeer fijn tot medium zand, soms met lemige intercalaties die weinig kunnen zijn. Bovenop deze laag liggen eolische afzettingen en afzettingen van lokale oorsprong (zand tot lichte zandleem in het Dekzandgebied, zandleem in het Overgangsgebied, mogelijk alternerend complex van zand- en leemlagen en een herwerking van tertiair materiaal). Deze laag is echter mogelijk afwezig. De bovenste laag van type 50 bestaat uit fluviale afzettingen waarvan de textuur varieert van klei tot zand en die mogelijk veen bevatten.⁴



DEFR/20/11/20/11 - Digitale aanmaak

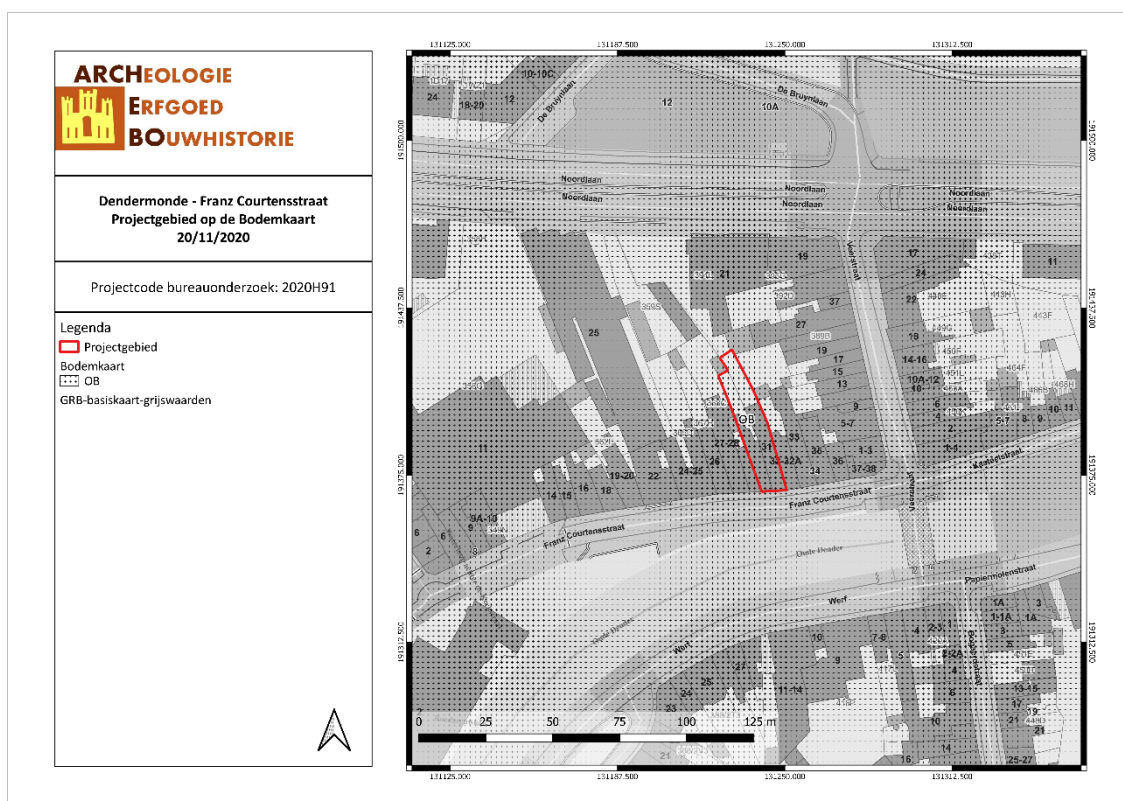
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)

⁴ Frieda Bogemans, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - Kaartblad 23 Mechelen*, Quartairgeologische Kaart (Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, 1996).

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

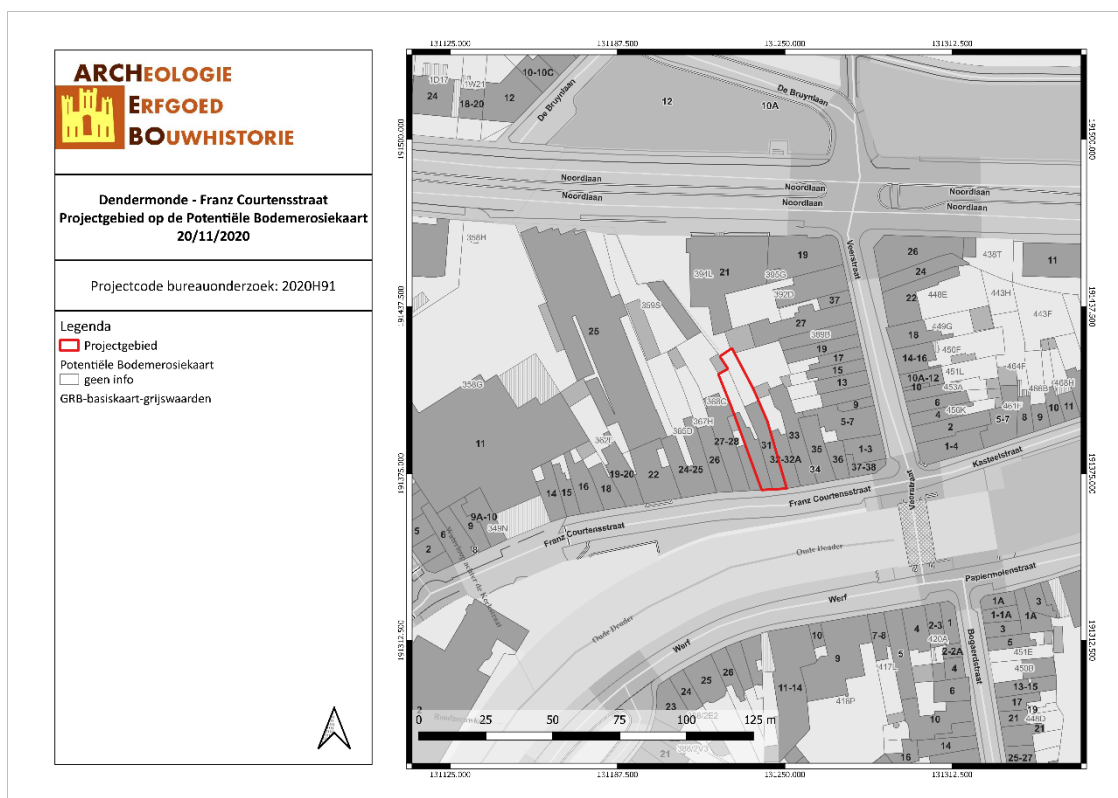
Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als **OB** (bebouwde zone). In een straal van 500m rond het projectgebied komen de volgende bodems voor:

- OB: bebouwde zone
- Efp: sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling
- Lep: sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling
- ON: opgehoogd terrein
- Edp: matig gleyige gronden op klei zonder profielontwikkeling
- Pfp: zeer natte licht zandleemgronden met reductiehorizont zonder profielontwikkeling
- OT: vergraven terrein
- uLep: sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling en een kleisubstraat
- uLfp: zeer sterk gleyige zandleemgronden zonder profielontwikkeling en een kleisubstraat



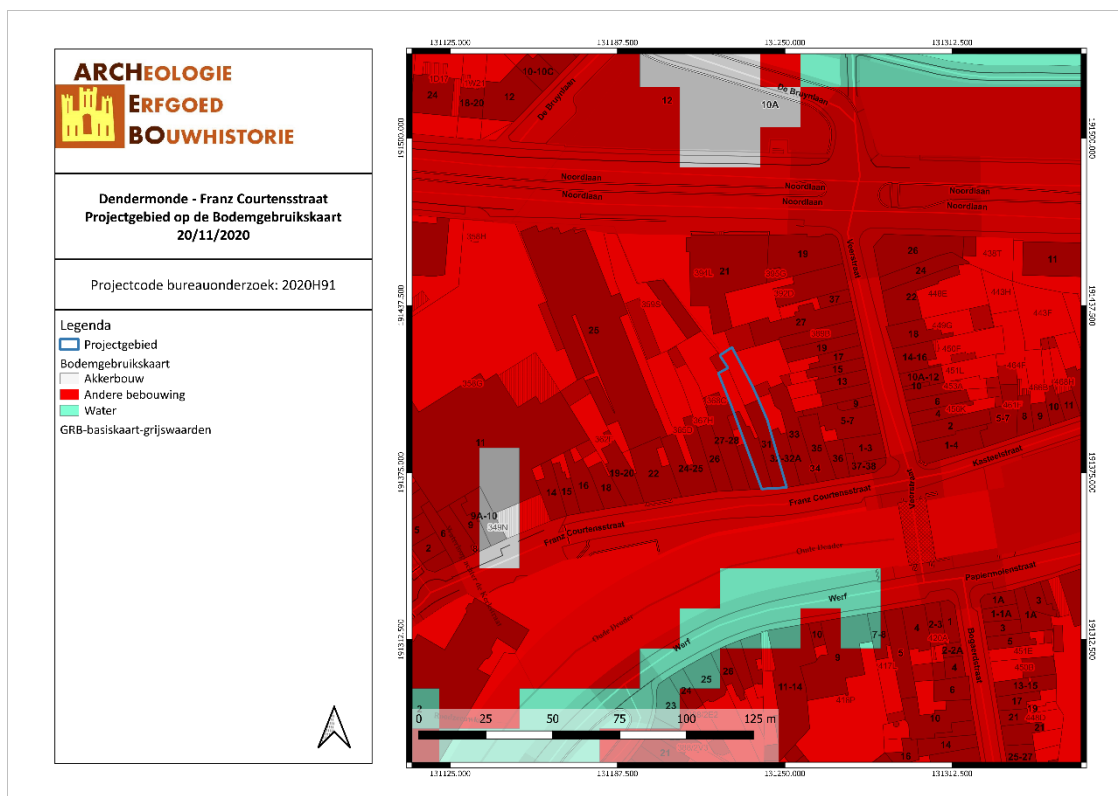
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2020)

Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het projectgebied geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaart ligt het projectgebied volledig binnen ‘Andere bebouwing’.



DEFR/20/11/20/13 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020)



DEFR/20/11/20/14 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

De westelijke grens van het projectgebied kruist met **CAI-locatie 1270**. Het betreft de Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel uit de 16^{de} eeuw.

Ca. 100m ten noorden van het projectgebied werd een mechanische prospectie uitgevoerd. Tijdens het onderzoek werd een concentratie van bouw materiaal, scherven, botmateriaal en hoornpitten uit de Nieuwe Tijd (**CAI 223537**) aangetroffen in een pakket op relatief grote diepte (3,5m). Het gaat wellicht om een dumpplaats. Er werden voornamelijk rood aardewerk en steengoed uit de 16^{de} eeuw gevonden. Er werden ook verschillende muurpartijen en resten van kelders uit de Nieuwste Tijd gevonden die verwijzen naar de bewoning langsheen de huidige De Bruynlaan.

Volgens een kaartstudie stond er 75m ten noorden van het projectgebied een stadspoort in de Volle Middeleeuwen (**ca. 1220**) en tussen 80 en 275m ten noorden van het projectgebied heeft een brug uit de Late Middeleeuwen (**CAI 1181**) gestaan.

Tussen ca. 300 en 450m ten noordnoordoosten van het terrein heeft in de 16^{de} eeuw een lusthof gestaan (**CAI 1188**). Zo'n 450m ten noordoosten van het projectgebied zijn meerdere vondsten aangetroffen. Het betreft een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een "brachycephale" mensenschedel uit het Neolithicum, een werkplaats van rendiergeweiden uit het Midden-Neolithicum, een unieke bronzen randbijl van Centraal-Europese afkomst uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met schijfvormige kop en versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, aardewerk en wapens (scramasax, zwaard, lansijzers) uit de Vroege Middeleeuwen en aardewerk, zwaarden en stenen kannonballen uit de Late Middeleeuwen (**CAI 30643**).

Ca. 80m ten oosten van het projectgebied heeft een kapel voor arme vrouwen en kinderen uit de Late Middeleeuwen (**CAI 1257**) gestaan. Enkele meters verder oostwaarts is een algemene ophoging vastgesteld met daarop sporen van een groot gebouw met bakstenen vloer en houten funderingspalen en een greppel uit de 16^{de} eeuw. In de loop van de 16^{de} eeuw heeft men het Spaans kasteel met kapel opgetrokken. Van het fort werden een funderingsmuur van ruim 1m dik en een funderingsblok aangetroffen. In de 18^{de} eeuw werd het fort vervolgens afgebroken, werd de zone opgehoogd met strandzand en werd het Sint-Theresia buskruitmagazijn opgetrokken. Tenslotte moest het magazijn in de 19^{de} eeuw plaats maken voor een spoorlijn met spoorwegberm, die weer opgebroken werd bij de aanleg van de Noordlaan (**CAI 20183**).

Op het kruispunt van de huidige Papiermolenstraat en de Oude Vest heeft in de Late Middeleeuwen een banmolen gestaan, die eigendom was van de Heer van Dendermonde (**CAI 1221**). Oorspronkelijk was dit een mout- en schorsmolen. In de loop van de 18^{de} eeuw werd deze omgebouwd tot een papiermolen, die 2 molens of 2 maalinstallaties had binnen dezelfde constructie. Van 1773 tot 1860 was de molen een papierwatermolen, van 1862 tot 1874 een graanwatermolen en van 1875 tot aan de sloop een stoomwatermolen.

Volgens een kaartstudie stond er ca. 350m ten oosten van het projectgebied een stadspoort uit de Late Middeleeuwen (**CAI 1222**).

Tussen ca. 100 en 200m ten zuidoosten van het projectgebied heeft het Laatmiddeleeuws Lombaerdenhof en een 17^{de}-eeuws klooster gestaan (**CAI 1153**). Tijdens een werfcontrole in 1989 werden grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14^{de}-15^{de} eeuw aangetroffen. Net ten zuiden van CAI-locatie 1153 zijn drie andere CAI-locaties gekend.

CAI 1256 betreft een gasthuis met kapel uit de Late Middeleeuwen. Dit gasthuis was bestemd voor de arme reizigers en bleef bestaan tot de Franse Revolutie. Na de godsdienstoorlogen werd de kapel te beschikking gesteld van de Augustijnen paters. **CAI 1264** betreft een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen. Na de uitbreiding van de stad bleef deze stadspoort als binnenpoort bestaan. In 1354 werd deze poort waarschijnlijk grondig verbouwd door de beheerders van het gasthuis en in de 17^{de} eeuw door de Augustijnen. **CAI 30003** betreft een huis uit de Late Middeleeuwen dat grensde aan de stadspoort. Het huis is niet onderkelderd door de aanwezigheid van een overwelfde gracht, de voormalige Torregracht.

Tussen ca. 250 en 350m ten zuidoosten van het projectgebied zijn enkele vondsten aangetroffen. Het betreft in de eerste plaats kuilen en grachtstructuren uit de Late Middeleeuwen. In deze sporen werd materiaal van de 14^{de} tot de 16^{de} eeuw aangetroffen. Er werden ook 2 scherven aardewerk uit de Late Middeleeuwen gevonden. Het zijn een 'worst-oor' in grijs aardewerk en een zwaluwstaarthandvat. Door deze vondsten situeert A. De Vlaminck hier een ambachtelijke zone met de huizen van pottenbakkers. Tenslotte werden ook restanten van verschillende opeenvolgende kazernes vanaf de 17^{de} eeuw aangetroffen. Het oostelijke kazernegebouw betreft de Spaanse kazerne met een binnenplein, het westelijke kazernegebouw is een nieuwe kazerne (**CAI 1225**). Tijdens een mechanische prospectie zijn de restanten van een 19^{de}-eeuwse, mogelijk 18^{de}-eeuwse, lakenfabriek aangetroffen (**CAI 20155**).

Ca. 200m ten zuiden van het projectgebied zijn tijdens een opgraving sporen van een 17^{de}-eeuwse huis aangetroffen (**CAI 30002**). Er werden o.a. een vloer van rood gebakken tegels en een bakstenen bevoering, een vuurplaat, een as- en houtskool-laag en stempeltegeltjes aangetroffen.

CAI 1151 betreft een klooster dat teruggaat tot de Late Middeleeuwen. Van dit klooster zijn enkele elementen bewaard gebleven. Het betreft een gaanderij uit 1690, het poortgebouw uit 1755, een woonvleugel uit 1860 en funderingen van de buitenmuur van de pandgang. Er werden binnen deze locatie ook enkele Laatmiddeleeuwse graven teruggevonden. Tenslotte werden ook de helft van een arduinen grafzerk uit de 15^{de}-16^{de} eeuw (als deksteen op een waterput), ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat (18^{de} eeuw) en bouwfragmenten aangetroffen. Net ten zuidwesten van deze CAI-locatie bevindt zich de pastorie die teruggaat tot de Late Middeleeuwen (**CAI 30005**). Bij een controle van werken werd een gracht aangetroffen, een smeedijzeren pijpsleutel uit de 12^{de}-14^{de} eeuw en enkele munten die dateren tussen de 13^{de} en de 18^{de} eeuw. De gracht vormde de grens tussen de tuin van de pastorie en het kerkhof.

Ca. 450m ten zuiden van het projectgebied werd een mechanische prospectie uitgevoerd die meerdere sporen en vondsten heeft opgeleverd (**CAI 162181**). In werkput 1 werd een halfronde kuil uit de Late Middeleeuwen aangetroffen met daarin een 14^{de}-eeuwse scherf. Waarschijnlijk gaat het om de onderkant van een paalspoor. Er werden ook 183 aardewerk scherven uit de 17^{de} eeuw gevonden. In werkput 2 werden een beerput en muurresten uit de 18^{de} eeuw gevonden. In werkput 1 werden twee dwars op elkaar staande muren uit de 19^{de} eeuw aangetroffen. Deze muren vormen de rand van een bakstenen vloertje van een 19^{de}-eeuws huis. In werkput 4 werden sporen van een grachtje aangetroffen. Deze was al aanwezig in de 19^{de} eeuw en voorzag de pastorie van water. In werkput 1 en 2 werden sporen van een huis uit de 20^{ste} eeuw aangetroffen. Het betreft een kelder en een vloertje met tegels in een dambordpatroon met een omsluitende muur. Tenslotte werden in werkput 1 en 3 enkele niet te dateren sporen aangetroffen. Het betreft een lemige laag met houtskool en ijzerconcreties, een ovale kuil opgevuld met puinbrokken en bakstenen muurresten.

Ca. 275m ten zuidwesten van het projectgebied heeft een kapel uit de Late Middeleeuwen (**CAI 1269**) gestaan. Ongeveer 25m verder zuidwestwaarts zijn twee CAI-locaties gekend. **CAI 20000** betreft houten funderingspalen uit de Late Middeleeuwen, aangetroffen tijdens een controle van werken. De

funderingspalen bevinden zich op een diepte van 5m en tussen de palen werden rood aardewerk en faïencescherven gevonden. Binnen **CAI 222424** werd een opgraving uitgevoerd. Het onderzoek leverde resten op van de verschillende bouwfases van het huidige handelspand en zijn voorgang(s). Binnen het perceel is er nog een Laatmiddeleeuwse gebouwkern aanwezig.

Ca. 350m ten zuidzuidwesten van het projectgebied heeft het Prinsenhof, een Laatmiddeleeuwse burcht gestaan. In de 16^{de} eeuw werden deze gebouwen gebruikt als klooster (**CAI 1246**). Ongeveer 50m verder zuidwestwaarts hebben een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (**CAI 1266**) en een kapel uit de Late Middeleeuwen (**CAI 1254**) gestaan. Volgens de traditie is deze kapel de oudste bidplaats van Dendermonde. Ca. 450m ten zuidzuidwesten van het projectgebied bevinden zich nog twee CAI-locaties. **CAI 1263** betreft de locatie van een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen, **CAI 1249** betreft de locatie van een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen. Tijdens een controle van werken werden twee ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, ceramiekresten (grapen) en een benen kam gevonden.

Zo'n 50m ten westen van het projectgebied stond in de Late Middeleeuwen eerst een brouwerij en het huis 'De Vier Eemers' (**CAI 30001**). In de 17^{de} eeuw werd binnen deze locatie een klooster opgericht. Tijdens een controle van werken werden een wit marmeren gedenkplaat met opschrift uit de kapel, een cartouche uit zandsteen en een arduinen steen met jaartal 1834 aangetroffen.

Ter hoogte van de Grote Markt zijn zes CAI-locaties gekend. Binnen de locatie van het gerechtsgebouw heeft een burcht uit de Volle Middeleeuwen gestaan (**CAI 30008**). Tijdens een controle van werken werden verschillende vondsten gedaan. Het gaat over grijs aardewerk, vroeg steengoed en geglazuurde kacheltegels uit de periode van de verwoesting (1380) en heropbouw (15^{de} eeuw) van de burcht. In de 17^{de} eeuw stond er binnen deze locatie een klooster. Van dit klooster werden massieve funderingsblokken in kalksteen en enkele graven teruggevonden. **CAI 1267** betreft een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen. Binnen de locatie van het huidige stadhuis met belfort stond in de Late Middeleeuwen een lakenhalle (**CAI 1189**). De lakenhalle was een 3-beukig gebouw met 4 traveeën en een hoektoren. In de 15^{de} eeuw werd het gebouw verbouwd en in de 17^{de} eeuw aangepast aan de barokstijl. Tijdens een onderzoek werden ook oudere, ronde zuilen geregistreerd, die mogelijk restanten zijn van een 14^{de}-eeuwse halle of die te linken zijn aan de bouw van het schepenhuis aan het begin van de 15^{de} eeuw. In de 19^{de} eeuw werden aan het voormalig schepenhuis troggewelven in baksteen toegevoegd. De Belforttoren stond oorspronkelijke tegen de lakenhalle aangebouwd, maar werd een ingebouwd belfort door de bouw van het schepenhuis. Op de gelijkvloerse en eerste verdieping zijn twee (wellicht recente) schachten aanwezig. Op de derde verdieping is er een intacte schouw. De oude belforttoren had een voorgevel opgetrokken in zandsteen. Binnen de contouren van de lakenhalle, het voormalig schepenhuis en de belforttoren werd een vloerarcheologisch onderzoek uitgevoerd. In werkput 1 werden de aanzet van de sokkel van een zuil en enkele fragmenten van vloertegels (rode terracotta tegels) aangetroffen. In werkput 2 werd een bakstenen vloer gevonden die mogelijk aangelegd is tijdens de neogotische verbouwing. Onder deze vloer werd de zandstenen sokkel van een zuil vrij gelegd. In werkput 3 werden twee muurmassieven aangetroffen. Het oudste zandstenen muurmassief loopt verder in de fundering, het jongere muurmassief, opgetrokken uit baksteen, heeft een fundering in baksteen. Deze bakstenen muur kan gelinkt worden aan het oprichten van het secreet bij de bouw van het schepenhuis. Er werden in werkput 3 ook enkele fragmenten van terracotta vloertegels aangetroffen.

Binnen de Grote Markt bevindt zich **CAI 827**. Binnen deze locatie stond een burchtkapel uit de Volle Middeleeuwen en werden een kerkhof, een houten kade en een gracht met kade uit de Volle Middeleeuwen aangetroffen. Van het kerkhof werden een 27-tal graven aangetroffen, waarvan 10 kindergraven. Alle graven hebben een oost-west oriëntatie en niets wijst op overlappingen van deze graven. De houten kade die werd aangetroffen was de kade van de Visgracht die de burcht van de Heren

van Dendermonde begrensd in het westen. Er werd ook een tweede gracht met kade aangetroffen. De kade is opgebouwd uit balken, boomstammen, planken en takken. Deze gracht vertrekt aan de Visgracht en mondt uit in de Kerkgracht die ter hoogte van het Vleeshuis lag. In de Volle Middeleeuwen lag binnen deze locatie ook een marktplein. Er werden tevens sporen van een knuppelweg of houden pad op het plein en van twee brugovergangen over grachten rond het plein aangetroffen. In de Late Middeleeuwen werd de Visgracht versmald en voorzien van een gemetste bakstenen muur. Uit deze periode werden ook resten van een kelderruimte en van een bijgebouwtje van het hotel 'den Ooievaar' gevonden. Sporen van de voorafgaande herberg werden niet aangetroffen. In de vullingspakketten van de grachten werden Middeleeuwse leerresten, voornamelijk van schoenen en riemen, teruggevonden. Tenslotte werden ook sporen gevonden van de 17^{de}-eeuwse kademuur. In de loop van de 17^{de} eeuw werd tegen de vorige kademuur een nieuwe opgetrokken, met afwisselend bakstenen en regelmatig gekapte natuurstenen.

Aan de noordelijke grens van de Grote Markt zijn twee CAI-locaties gekend. **CAI 1203** betreft een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen en **CAI 1226** betreft een huis uit de Late Middeleeuwen. Aan de overkant van de Grote Markt zijn ook twee CAI-locaties gekend. **CAI 1268** betreft een kapel uit de Late Middeleeuwen. Binnen **CAI 1197** zijn tijdens een opgraving elementen van een beerput uit de Late Middeleeuwen gevonden. Het betreft een bakstenen gewelf, twee storkokers en een mangat. Net boven deze beerput zou zich een haard hebben bevonden. Daarnaast zijn ook sporen van een natuurstenen gebouw uit de Late Middeleeuwen gevonden. Het gebouw zou dateren voor het gebouw waarin de beerput stond.

Tussen 300 en 400m ten westzuidwesten van het projectgebied zijn twee CAI-locaties gekend. Binnen **CAI 220650** zijn tijdens een mechanische prospectie sporen van bebouwing uit de Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd aangetroffen. **CAI 1149** betreft een toevalsvondst van een 16^{de}-eeuwse kruik met munten genaaid in worsten. Het gaat om 33 gouden en 222 zilveren munten, waarvan de meerderheid geslagen is in Brabant, Vlaanderen en Holland.

Tussen ca. 450 en 550m ten westzuidwesten van het projectgebied zijn oude funderingen, een onregelmatige, gedraaide, bekervormige pot en nokbekroning uit de Nieuwe Tijd aangetroffen (**CAI 30006**). Een kaartstudie heeft aangetoond dat net ten zuiden van deze CAI-locatie een klooster heeft bestaan in de Late Middeleeuwen (**CAI 1251**). Ca. 550m ten zuidwesten van het projectgebied, ter hoogte van de Oude Dender, heeft in de Late Middeleeuwen een sluis bestaan, gebouwd uit grijze zandsteen, en in de 17^{de} eeuw een molen, opgetrokken in baksteen en met 2 stevige puntgevels (**CAI 1179**).

Tussen ca. 250 en 650m ten westen van het projectgebied zijn sporen van een riolering uit de Late Middeleeuwen aangetroffen tijdens een controle van werken (**CAI 30000**). De gracht werd gestut door bakstenen muren, die bekleed waren met Lediaanse zandsteen. De fundering van deze muren bestond uit houten palen, verzaagd met een houten plank. De aanzet van vier bruggetjes werd aangetroffen en ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen en schelpen werden in de grachtvulling gevonden.

Ter hoogte van **CAI 1271** bevond zich in de Late Middeleeuwen een ouderlingentehuis. Het bestond uit twee huizen, elk met een erf, een kapel en een poortgebouw met erboven een kamer en zolder. Ca. 250m ten westen van het projectgebied werden tijdens een controle van werken funderingsmuren, daterend tussen de 16^{de} en 18^{de} eeuw, resten van een herenwoning uit 1901-1914 en een bakstenen regenwaterton uit de 20ste eeuw aangetroffen (**CAI 150542**). Enkele meters westwaarts zijn tijdens een mechanische prospectie meerdere vondsten aangetroffen (**CAI 158904**). In de eerste plaats werden fragmenten grijs aardewerk van kogelpotten uit de Volle Middeleeuwen gevonden. Er werden ook fragmenten van een faïencebord, rood geglazuurd aardewerk, Westerwaldsteengoed, fragmenten rood aardewerk van een grape, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van

vensterglas, een botfragment, (geglazuurde) bakstenen, mortel, grijs aardewerk van kannen, teilen en muur- en vloerresten uit de Late Middeleeuwen teruggevonden. Deze resten zijn mogelijk te relateren aan een godshuis voor arme vrouwen. De zone ten westen van deze muur werd in de Late Middeleeuwen niet bebouwd en waarschijnlijk benut als tuin. Vervolgens werden ook twee muurresten en de voet en stam van een kelglas in façon de Venise uit de 17^{de} eeuw aangetroffen. Een van deze muurresten heeft een absidiale vorm. Deze resten zijn van een centrale gang waar aan de westelijke zijde vertrekken konden vastgesteld worden. Een duidelijke interpretatie van deze sporen ontbreekt. Tenslotte werd een niet gedateerd element van een bronzen deurbeslag gevonden.

Tussen 300 en 450m ten westen van het projectgebied stonden openbare gebouwen uit de 17^{de} eeuw (**CAI 1259**). In 1845 werden deze gebouwen gesloopt om plaats te maken voor een nieuw bouwwerk in Neo-Byzantijnse stijl.

Tijdens een mechanische prospectie, tussen ca. 375 en 475m ten westen van het projectgebied, zijn enkele sporen en vondsten uit de Nieuwste Tijd gevonden (**CAI 206990**). Het betreft verschillende ophogingspakketten, sporen van een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen. De muurresten zijn van baksteen en lijken afkomstig te zijn van twee gebouwen. Het eerste gebouw is wellicht in de periode eind 19^{de}-begin 20^{ste} eeuw te dateren, het tweede is waarschijnlijk ouder.

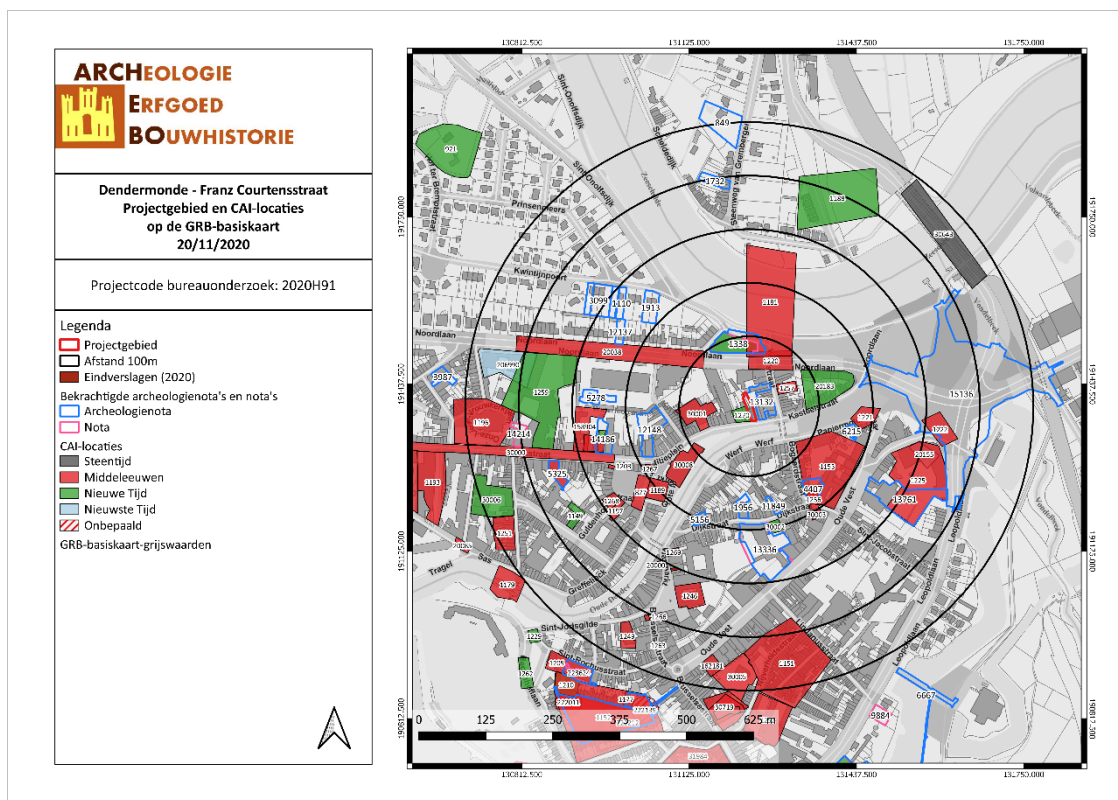
Ca. 400-550m ten westen van het projectgebied bevindt zich de Onze-Lieve-Vrouwekerk met kerkhof (**CAI 1196**). Deze kerk gaat terug tot de Volle Middeleeuwen. Tijdens een controle van werken werden menselijke resten uit de Volle Middeleeuwen aangetroffen. Het kerkhof was reeds geruimd in 1784. Volgens een kaartstudie heeft binnen deze locatie ook een 18^{de}-eeuwse koninklijke smidse gestaan.

Tenslotte zijn tussen ca. 75 en 725m ten noordwesten van het projectgebied elementen van de Laatmiddeleeuwse stadsmuur gevonden (**CAI 20038**).

In de ruime omgeving van maximum 500 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
150542	Huis Van Winckel	Nieuwe Tijd
20000	Vlasmart 6	Middeleeuwen
20038	Stadsmuren-Noordlaan	Middeleeuwen
20183	Au Port	Nieuwe Tijd
20155	Lakenfabriek	Nieuwste Tijd
30643	Nieuwe brug over de Schelde	Steentijd
1149	E. Van Winckellaan	Nieuwe Tijd
162181	Oude Vest 10-18	Middeleeuwen
206990	Noordlaan	Nieuwste Tijd
158904	Kerkstraat 42	Middeleeuwen
30003	DD 2	Middeleeuwen
30001	Theresianenklooster	Middeleeuwen
30008	Burcht van de Heren van Dendermonde	Middeleeuwen
30002	DD 1	Nieuwe Tijd
30006	DSC kliniek	Nieuwe Tijd
30005	Pastorie - site met walgracht	Middeleeuwen

1257	Kapel+gasthuis van Sint-Jan-in d'Olie of Sint-Jan Evangelist	Middeleeuwen
1251	Klooster van de Zwarte Zusters+Pesthuis	Middeleeuwen
1256	Kapel+gasthuis van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Dijkpoort	Middeleeuwen
1263	Torrepoort	Middeleeuwen
1222	Mechelse Poort	Middeleeuwen
1264	Dijkpoort	Middeleeuwen
1266	Koornhuis	Middeleeuwen
1254	Kapel van Sint-Jan-Baptist	Middeleeuwen
1269	Sint-Elooikapel	Middeleeuwen
1267	Vishalle	Middeleeuwen
1268	Sint-Niklaas en Sint-Joriskapel	Middeleeuwen
1270	Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel	Nieuwe Tijd
1188	"Kasteel van Bonnarens"	Nieuwe Tijd
1271	Heilige Geesthuis	Middeleeuwen
1181	Grote Scheldebrug	Middeleeuwen
1220	Veerpoort	Middeleeuwen
1225	Nieuwe Kazerne	Middeleeuwen
1221	Mout- en schorsmolen	Middeleeuwen
1226	"Steen"	Middeleeuwen
1246	Prinsenhof/Kapucijnenklooster	Middeleeuwen
1153	Augustijnenklooster	Middeleeuwen
1259	Weeshuis	Nieuwe Tijd
1249	Schuttershof van de Sint-Jorisgilde	Middeleeuwen
1179	Navigatiebekken/Sas+5 molens	Middeleeuwen
1151	Onze Lieve-Vrouwklooster/Zwijvekeklooster	Middeleeuwen
30000	Kerkstraat-Kerkgracht	Middeleeuwen
1189	Belfort+Lakenhalle	Middeleeuwen
1197	de Cop	Middeleeuwen
1196	Onze-Lieve-Vrouwekerk+Kerkhof	Middeleeuwen
1203	Vleeshuismuseum	Middeleeuwen
827	Grote Markt	Middeleeuwen
220650	Kerkstraat	Middeleeuwen
223537	De Bruynlaan	Nieuwe Tijd
222424	Vlasmarkt 19	Middeleeuwen



DEFR/20/11/20/15 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)

3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

In 2019 heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied aan de Franz Courtensstraat en de Veerstraat in Dendermonde (ID 13132). Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kon een archeologische verwachting opgesteld worden. Door de ligging in een natte vallei met verschillende droge koppen, was er een matige verwachting naar Steentijd artefactensites. Deze kunnen, indien ze bewaard zijn, verwacht worden op deze droge koppen. Door de ligging in het historisch stadscentrum van Dendermonde is er een hoge verwachting naar sporensites, in het bijzonder naar deze uit de Volle en Late Middeleeuwen. Om die reden werd vervolgonderzoek opgelegd, dat in de eerste plaats zal bestaan uit een landschappelijk booronderzoek om na te gaan of er droge koppen bewaard zijn binnen het projectgebied. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek kan het vervolgetraject bestaan uit verkennend archeologisch booronderzoek, waaronder archeologisch booronderzoek en proefputten i.f.v. Steentijd artefactensites. Een proefputtenonderzoek moet zeker uitgevoerd worden.⁵

In 2016 heeft Erfpunt – cel Onderzoek een archeologienota opgesteld voor een projectgebied aan de kruising van de De Bruynlaan met de Noordlaan in Dendermonde (ID 1338). Net zoals het huidige projectgebied ligt dit terrein binnen de historische stadskern van Dendermonde. Het grootste deel van het terrein is in de afgelopen 250 jaar onverstoord geweest, waardoor de kans op goed bewaard archeologisch erfgoed hoog is. Daarom adviseerde Erfpunt – cel Onderzoek een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.⁶ Dit onderzoek werd door Erfpunt – cel Onderzoek uitgevoerd in 2018 (ID 7457). In de westelijke helft werd een stortpakket uit de 17^{de} - 18^{de}/vroeg 19^{de} eeuw aangetroffen, in de oostelijke helft zijn sporen van bewoning aangetroffen. Een vervolgonderzoek werd

⁵ Jan Claesen e.a., 'Archeologienota Dendermonde - Franz Courtensstraat', Archeologienota (Kortenaken: ARCHEBO bvba, november 2019).

⁶ Marjolijn De Puydt en Thierry Van Neste, 'Archeologienota Dendermonde - De Bruynlaan 2016 bureauonderzoek', Archeologienota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2016).

echter niet nodig geacht, aangezien de resten in site bewaard kunnen worden door het aanbrengen van een ophogingspakket.⁷ In 2019 werd een tweede archeologienota (ID 12064) geschreven voor dit projectgebied, aangezien de initiatiefnemer zou starten met fase 2 van de toekomstige werken. Tijdens het proefsleuvenonderzoek uit 2018 is gebleken dat er zich bebouwing langs de oostelijke rand van het projectgebied bevindt. De meest duidelijk dateerbare sporen konden in de 20^{ste} eeuw gedateerd worden, maar het was ook duidelijk dat deze 20^{ste}-eeuwse sporen oudere restanten afdekten. Gezien de toekomstige werken in fase 2 de oostelijke helft van het terrein wel zullen verstoren is vervolgonderzoek nodig in de vorm van een vlakdekkende opgraving.⁸

In de periode december 2017 – januari 2018 heeft archeoloog Vervoort een archeologienota voor een projectgebied aan de Papiermolenstraat 17-18 in Dendermonde geschreven (ID 6215). Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er mogelijk belangrijke archeologische resten aanwezig zijn binnen het projectgebied. Het terrein is sinds de 14^{de} eeuw bebouwd. Aangezien niet geweten is op welke diepte het archeologisch niveau zich bevindt en niet geweten is in welke staat de eventuele resten bewaard zijn, raadde dhr. Vervoort aan een vervolgonderzoek in de vorm van proefputten en/of -sleuven in uitgesteld traject uit te voeren.⁹

In juni 2017 heeft Acke en Bracke bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van Bogaerdstraat 33 in Dendermonde (ID 4407). Deze archeologienota werd geschreven n.a.v. de sloop van de bestaande bebouwing en het opbouwen van een nieuwbouw voor assistentiewoningen. Er werden controleboringen geplaatst die aantoonde dat de bodem tot op minstens 70cm onder het maaiveld verstoord was. Enkel de aanleg van de regenwaterputten, de liftput en de funderingspalen zal mogelijk een archeologisch niveau verstoren, daar deze dieper zullen zitten dan het ophogings-/puinpakket van 70cm. Door de smalle diameter van de putten, de verspreide ligging en de constructiemanager (boren vanaf maaiveld) is archeologisch onderzoek op de locatie van de funderingspalen niet zinvol, noch praktisch. De resterende te onderzoeken oppervlakte is 24m². Hoewel de site een hoog archeologisch potentieel heeft, wordt verder onderzoek van een dergelijk kleine oppervlakte niet zinvol geacht, aangezien eventuele archeologische sporen/vondsten niet in hun ruimtelijk kader bestudeerd kunnen worden. Gezien de negatieve kosten-baten analyse wordt verder archeologisch onderzoek weinig zinvol geacht.¹⁰

N.a.v. de bouw van een ééngezinswoning aan de Dijkstraat 65-67 in Dendermonde heeft ABO nv een archeologienota (ID 11849) opgesteld. Na het bureauonderzoek werd de kans op het aantreffen van archeologische resten hoog ingeschat. Het projectgebied ligt binnen de historische stadskern en in de omgeving van het terrein zijn meerdere CAI-meldingen gekend, vooral voor bewoningssporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Door het hoog archeologisch potentieel en de hoge kans tot kennisvermeerdering wordt verder onderzoek nodig geacht. ABO adviseert een werfbegeleiding tijdens de sloop van de huidige bebouwing en tijdens het uitgraven van de nodige bouwputten.¹¹

Voor de herinrichting van een bestaand gebouw aan de Dijkstraat in Dendermonde, heeft Erfpunt – cel Onderzoek een archeologienota opgesteld (ID 1956). Het terrein ligt binnen de vastgestelde archeologische zone van het historisch stadscentrum en was de laatste eeuwen bebouwd. De kelders en funderingen van de huidige bebouwing hebben gezorgd voor een ernstige versterking van de bodem, waardoor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed verstoord zal zijn. De geplande werken zullen

⁷ Bart Lauwers e.a., 'Nota Dendermonde - De Bruynlaan/Noordlaan 2018', Nota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2018).

⁸ Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt, en Robby Vervoort, 'Archeologienota Dendermonde - Noordlaan/De Bruynlaan 2019', Archeologienota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2019).

⁹ Robby Vervoort, 'Archeologienota: Papiermolenstraat 17-18, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Borgerhout: Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog, december 2017).

¹⁰ Bert Acke, Maarten Bracke, en Kris Van Quaethem, 'Archeologienota Dendermonde Bogaerdstraat 33', Archeologienota (Zelzate: Acke & Bracke bvba, 2017).

¹¹ Tine Van denhaute en Jan Coenaerts, 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Dijkstraat nr. 65-67 te Dendermonde (prov. oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Gent: ABO nv, juli 2019).

daarnaast enkel reeds verstoorte grond opnieuw verstoren. Verder archeologisch vervolgonderzoek werd bijgevolg niet nodig geacht.¹²

In oktober 2017 heeft freelance senior archeoloog Robby Vervoort een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van de Dijkstraat 7-15 in Dendermonde (ID 5156). Deze archeologienota moest geschreven worden n.a.v. de sloop van de bestaande bebouwing en het optrekken van tien nieuwe appartementen en een kelderverdieping met autolift. Uit het bureauonderzoek bleek dat het terrein reeds sinds de 14^{de} eeuw bebouwd is. De geplande werken zullen het bodemarchief grondig verstoren en dus ook eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Om die reden adviseerde Robby Vervoort een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven en proefputten (in uitgesteld traject).¹³ Daar de aanvraag voor de vergunning geweigerd was, heeft de opdrachtgever van de archeologienota nieuwe plannen opgesteld en dhr. Vervoort vervolgens gevraagd een nieuwe archeologienota op te stellen (ID 7756). Aangezien er geen kelderverdieping met autolift meer zou komen en enkel de putten en nutsleidingen de bodem zouden verstoren, zullen de geplande werken slechts een beperkte invloed op de mogelijk aanwezige resten hebben, waardoor geen bijkomende archeologische onderzoeken uitgevoerd moeten worden. De eventueel oudere resten kunnen *in situ* bewaard blijven.¹⁴

In 2019 heeft All-Archeo bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied aan de Kerkstraat en Kazernestraat in Dendermonde (ID 12148). Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kon geconcludeerd worden dat het terrein archeologisch potentieel heeft, voornamelijk door de ligging binnen de historische stadskern van Dendermonde. De toekomstige werken zullen het bodemarchief sterk verstoren. Een vervolgonderzoek wordt dan ook noodzakelijk geacht. Door de verwachte aanwezigheid van een complexe stratigrafie wordt een proefputtenonderzoek geadviseerd.¹⁵

In 2020 heeft ADEDE een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van de Mechelse Poort in Dendermonde (ID 15136). Er werden reeds een bureauonderzoek, landschappelijke boringen en een geofysisch onderzoek uitgevoerd. Tijdens het landschappelijk booronderzoek werd vastgesteld dat de bodem zeer sterk verstoord is. Gezien de ligging binnen een riviervallei en de vastgestelde hoge graad van bodemverstoring is er een eerdere lage verwachting voor het aantreffen van archeologische resten uit oudere periodes. O.b.v. de historische kaarten is er een archeologische verwachting naar resten vanaf de Nieuwe Tijd, voornamelijk naar resten die men in verband kan brengen met de stadsomwalling. In de metingen van het geofysisch onderzoek konden duidelijke aflijningen vastgesteld worden die in verband staan tot de Beer, een dam, en de Monnik, een overloopconstructie. Verder onderzoek in de vorm van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek wordt dan ook nodig geacht.¹⁶

All-Archeo bvba heeft een archeologienota opgesteld voor een projectgebied aan de Oude Vest, bij de brandweerkazerne, in Dendermonde (ID 11357). Aan het projectgebied kan een archeologisch potentieel toegekend worden. O.b.v. de resultaten van een proefsleuvenonderzoek vlak naast het projectgebied en o.b.v. de historische kaarten, worden binnen het terrein enkele grachten en kuilen uit de 15^{de} en 16^{de} eeuw verwacht, misschien ook ouder. De huidige bebouwing is slechts beperkt onderkelderd en heeft dus voor een beperkte verstoring gezorgd. De geplande werken bedreigen het aanwezige bodemarchief, waardoor All-Archeo bvba een vervolgonderzoek in de vorm van een

¹² Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt, 'Archeologienota Dendermonde - Dijkstraat 2017', Archeologienota (Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2017).

¹³ Robby Vervoort, 'Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Borgerhout: Robby Vervoort Freelance Senior Archeoloog Research & Consultancy, oktober 2017).

¹⁴ Robby Vervoort, 'Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Borgerhout: Robby Vervoort Freelance Senior Archeoloog Research & Consultancy, juni 2018).

¹⁵ Eva Sponselee, 'Archeologienota Dendermonde - Kerkstraat en Kazernestraat', Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2019).

¹⁶ David Janssens e.a., 'Archeologienota Mechelse Poort te Dendermonde (Oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Gent: ADEDE bvba, 2020).

proefputtenonderzoek adviseerde.¹⁷ Het proefputtenonderzoek werd vervolgens uitgevoerd in de periode van 5 september 2019 tot 27 januari 2020 (nota ID 13761). In het oosten van het projectgebied werden enkele paalsporen, (puin)kuilen, muren en een groot aantal opgebrachte lagen aangetroffen. Verder onderzoek binnen dit deel van het terrein zou geen extra kenniswinst opleveren. In het westen van het terrein werd muurresten uit de 15^{de} en 16^{de} eeuw gevonden, restanten van de bebouwing die op historische kaarten is weergegeven. In dit deel van het projectgebied wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving wel nodig geacht.¹⁸

Op 13 december 2018 heeft BAAC Vlaanderen bvba voor de sloop van de Abdijschool in Dendermonde (ID 9586) een archeologienota opgesteld. Aangezien de geplande werken enkel bestaan uit de sloop van de bebouwing en het verwijderen van de bijhorende verharding is geen verder onderzoek nodig. Er worden wel duidelijke slooprichtlijnen opgelegd.¹⁹ N.a.v. het optrekken van een nieuwbouw binnen het terrein, werd een nieuwe archeologienota (ID 13336) opgesteld. Uit het bureauonderzoek en een historische studie kunnen binnen het projectgebied archeologische resten uit de Volle en Late Middeleeuwen verwacht worden. Daarnaast kent het terrein een continue bezetting tot in de 20^{ste} eeuw en kunnen verschillende zones afgebakend worden (ambachtelijke activiteiten, bewoning met achtererven, arbeiderswoningen, industriële panden...). De geplande werken zullen een enorme impact hebben op het bodemarchief, waardoor een vervolgonderzoek in de vorm van proefputten nodig wordt geacht.²⁰ Het onderzoek werd uitgevoerd van 6 tot en met 9 april 2020 (nota ID 15662). In totaal werden 11 proefputten aangelegd. Het terrein kon na het onderzoek in drie grote delen opgedeeld worden. In het noorden bevindt zich een zone met bewoningssporen vanaf de Late Middeleeuwen, centraal een zone met sporen van de stadsversterking en van artisanale activiteiten uit jongere perioden en in het zuiden een zone met bewoningssporen uit de 15^{de} en 16^{de} eeuw. Verspreid over het terrein werden ook sporen van de 18^{de}-19^{de}-eeuwse bewoning en arbeiderswoningen en 20^{ste}-eeuwse industriegebouwen gevonden. Onder de jongere baksteenresten waren vaak nog relevante archeologische resten aanwezig. Na het vooronderzoek werd dan ook geconcludeerd dat het volledige projectgebied opgegraven moet worden.²¹

In 2020 heeft Studiebureau Archeologie een archeologienota opgesteld n.a.v. de renovatie van het Huis van Winckel en CCBelgica (ID 14186). Tijdens een werfbegeleiding in 2008 werden binnen deze locatie reeds muurresten uit de Nieuwe en Nieuwste Tijd aangetroffen. Tijdens dit onderzoek was ook vastgesteld dat de natuurlijke bodem zich op 2m diepte bevindt. Door de ligging in de historische stadskern van Dendermonde en door de vondsten die reeds aangetroffen zijn, is er een hoge archeologische verwachting voor het terrein en wordt vervolgonderzoek in de vorm van een werfbegeleiding noodzakelijk geacht.²²

Op 31 oktober 2017 heeft RAAP België bvba een archeologienota opgesteld voor de sloop van twee constructie-eenheden van de voormalige infanteriekazerne in Dendermonde (ID 5278). Bij het slopen zullen de funderingen verwijderd worden, diepere uitgravingen worden niet voorzien. Er is een hoge

¹⁷ Natasja Reyns en Ruth Ferket, 'Archeologienota Dendermonde - Oude Vest (brandweerkazerne)', Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2019).

¹⁸ Alice-Jan Hellinx en Jelke Van Buggenhout, 'Nota Dendermonde - Oude Vest (brandweerkazerne)', Nota (Bornem: All-Archeo bvba, 2020).

¹⁹ Emmy Van Laere, Lien Van der Dooren, en Robby Vervoort, 'Archeologienota Dendermonde, Abdijschool (sloop)', Archeologienota (Gent: BAAC Vlaanderen bvba, december 2018).

²⁰ Mathias Hermans, Emmy Van Laere, en Lien Van der Dooren, 'Archeologienota Dendermonde, Abdijschool (Nieuwbouw)', Archeologienota (Gent: BAAC Vlaanderen bvba, december 2019).

²¹ Hannah Van Hoecke, Ali Jelene Scheers, en Olivier Van Remoortel, 'Nota Dendermonde, Abdijsite Oude Vest', Nota (Gent: BAAC Vlaanderen bvba, 2020).

²² Annelies De Raymaecker en Sara Claessens, 'Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Kerkstraat te Dendermonde (renovatie van Huis van Winckel en CCBelgica)', Archeologienota (Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2020).

verwachting naar archeologische sporen uit verschillende periodes, maar gezien de geringe ingreep zal er te weinig kenniswinst zijn. Om die reden wordt geen verder onderzoek geadviseerd.²³

In 2017 heeft GATE bvba een archeologienota opgesteld, eveneens voor een projectgebied aan de Kwintijnpoort in Dendermonde (ID 1913), ca. 200m ten noordwesten van het huidig projectgebied. Het besluit van deze archeologienota komt overeen met deze van ADEDE bvba en ARCHEBO bvba, door de beperkte omvang van de geplande bodemingreep en doordat het terrein reeds verstoord is door de bouw en afbraak van de kabel-/touwslagerij is geen kenniswinst te verwachten en moet dus ook geen vervolgonderzoek uitgevoerd worden. In de archeologienota's voor Kwintijnpoort Lot 60, 61 en 63 kwam GATE bvba eveneens tot dezelfde conclusie (ID 2414, ID 3099 en ID 2638).²⁴

In oktober 2016 heeft ARCHEBO bvba een archeologienota geschreven voor een projectgebied aan de Kwintijnpoort in Dendermonde (ID 1110). Het terrein ligt aan de rand van de historische stadskern. Ca. 1824 verschijnt de eerste bebouwing, de touwslagerij Vertongen-Goens. Deze fabriek stopt haar activiteiten in 1970, de fabriek werd afgebroken en het terrein werd verkaveld. Het archeologisch niveau is door deze bouw- en sloopwerken verstoord of zelfs vernietigd. Binnen het projectgebied dient geen archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd te worden.²⁵

N.a.v. een stedenbouwkundige ingreep (bouw ééngezinswoning) heeft ADEDE bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van de Kwintijnpoort in Dendermonde (ID 1895). A.d.h.v. het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van archeologische restanten niet aangetoond worden. Gedurende de laatste twee eeuwen was er bebouwing aanwezig die in 1980 afgebroken werd. De verschillende bouwfases en de afbraak van het complex hebben de ondergrond verstoord. Dit wordt tevens bevestigd door het sonderingsverslag van OVAM. Daarnaast laat de langgerekte vorm van het perceel niet toe om potentiële resultaten van een vervolgonderzoek te bestuderen in een ruimere context. Het potentieel op kennisvermeerdering wordt als enorm beperkt ingeschat. ADEDE bvba legde bijgevolg geen vervolgonderzoek op.²⁶

N.a.v. de uitbreiding van een bestaande woning met kelder aan de Noordlaan in Dendermonde heeft Monument Vandekerckhove een archeologienota opgesteld (ID 12137). Het projectgebied heeft een algemeen archeologisch potentieel, met de nadruk op de Late Middeleeuwen en specifiek voor restanten van de stadsversterking. In het verleden werden reeds boringen uitgevoerd binnen het terrein die aangetoond hebben dat er binnen het projectgebied een 2m dik ophogingspakket ligt. Hierdoor zal het gros van de toekomstige werken geen invloed hebben op mogelijk bewaarde archeologisch relevante niveaus. Verder onderzoek werd dan ook niet nodig geacht.²⁷

In 2017 heeft archeologe Annika Devroe voor een projectgebied aan de Steenweg van Grembergen in Dendermonde (ID 1732) een archeologienota geschreven n.a.v. voor de bouw van een nieuwe aanbouw en de aanleg van putten en een infiltratiebekken. Uit de resultaten van het bureauonderzoek kon niet met zekerheid aangetoond worden of er al dan niet een archeologische site aanwezig is. De ligging in een nat gebied is niet ideaal voor permanente bewoning, maar tijdelijke activiteiten kunnen niet

²³ Louise Ryckebusch, 'Sloopproject bijgebouwen infanteriekazerne, Dendermonde', Archeologienota (Nazareth: RAAP België bvba, 2017).

²⁴ Gunther Noens en Pieter Laloo, 'Dendermonde - Kaspermonde (2017A169)', Archeologienota met beperkte samenstelling (Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017); Jonathan Jacops en Pieter Laloo, 'Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 60 (2017B237) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)', Archeologienota (Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017); Jonathan Jacops en Pieter Laloo, 'Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 61 (2017B293)', Archeologienota met beperkte samenstelling (Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017); Jonathan Jacops en Pieter Laloo, 'Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 63 (2017B254)', Archeologienota met beperkte samenstelling (Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017).

²⁵ Jan Claesen, 'Archeologienota Dendermonde - Kwintijnpoort', Archeologienota (Kortenaken: ARCHEBO bvba, oktober 2016).

²⁶ David Janssens, Hadewijck Pieters, en Katrien Van Den Berghe, 'Archeologienota Kwintijnpoort te Dendermonde (Oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Gent: ADEDE bvba, 2017).

²⁷ Jasper Van Rensbergen, Jeroen Vermeersch, en Lynn Devalckeneer, 'Dendermonde Noordlaan (prov. Oost-Vlaanderen)', Archeologienota (Ingelmunster: Monument Vandekerckhove nv, 2019).

uitgesloten worden. Het archeologisch potentieel wordt als laag tot middelmatig ingeschat. Gezien de beperkte oppervlakte van de toekomstige ingreep en het laag tot middelmatig archeologisch potentieel wordt geen bijkomend archeologisch onderzoek opgelegd.²⁸

In 2016 heeft Erfpunt – cel Onderzoek een archeologienota geschreven n.a.v. de bouw van een horecazaak aan de Steenweg van Grembergen (ID 849). Het terrein lag echter niet in een dorpskern of vastgestelde archeologische zone, sloot niet aan op gekende archeologische sites en er zou slechts 150m² verstoord worden door de toekomstige ingreep. Hierdoor is de kans op kenniswinst zeer onwaarschijnlijk. Gezien de negatieve kosten-baten analyse werd geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

In 2017 heeft All-Archeo bvba een archeologienota geschreven voor een projectgebied ter hoogte van Kerkstraat 47 in Dendermonde (ID 5325), ca. 350m ten zuidwesten van het huidig projectgebied. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het toenmalige projectgebied een hoog archeologisch potentieel kent, met voornamelijk een hoge verwachting naar historische bebouwing en daaraan gerelateerde resten op het achtererf. Door deze hoge verwachting is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk.²⁹ In 2018 heeft All-Archeo bvba vervolgens een proefputtenonderzoek (ID 7365) uitgevoerd, waaruit bleek dat de stratigrafie binnen het terrein goed bewaard was. Ter hoogte van het onderste relevante archeologische niveau werd een scherp handgevormd aardewerk gevonden. Sporen uit de Metaaltijden en Romeinse Tijd zijn dus ook niet uit te sluiten. Gezien het archeologisch potentieel en de grote negatieve impact van de toekomstige werken op het bodemarchief wordt aangeraden een archeologisch opgraving uit te voeren op een deel van het terrein. In de zones ter hoogte van de onderdoorgang en een kleine zone waar de geplande werken eerder beperkt zijn in omvang, dient geen verder onderzoek gedaan te worden.³⁰

All-Archeo heeft een archeologienota geschreven voor een projectgebied aan de Kerkstraat 68 in Dendermonde (ID 14214). Na het bureauonderzoek kon het archeologisch potentieel van het terrein ingeschat worden. Er is een hoge verwachting naar archeologische resten en bebouwing van de Middeleeuwen tot de Nieuwste Tijd. De aanwezigheid van oudere resten is eveneens niet uit te sluiten. Er wordt dan ook een proefputtenonderzoek opgelegd. Indien tijdens dit proefputtenonderzoek goed bewaarde natuurlijke aardkundige eenheden vastgesteld worden waarin goed bewaarde Steentijd artefactensites aanwezig kunnen zijn, dien een proefput i.f.v. Steentijd artefactensites aangelegd te worden.³¹ Het vervolgonderzoek werd uitgevoerd van 9 juni 2020 tot 8 juli 2020 (nota ID 15469). Uit het onderzoek is gebleken dat het bodemarchief goed bewaard is. Er werden verschillende sporen en vondsten aangetroffen. De sporen omvatten kuilen, ophogingslagen, tuinaardelagen, een cultuurlaag, zandbedden, vloeren en/of verhardingen en muren. De oudste vondsten dateren uit de Late Middeleeuwen. Voor een aanzienlijk deel van het projectgebied kunnen de archeologische resten in situ bewaard worden, aangezien de toekomstige ingrepen hier de bodem niet diep zullen verstoren. Voor een beperkt deel (60m²) is dit echter wel het geval. Voor deze zone wordt een opgraving opgelegd.³²

Op 13 februari 2017 heeft het Agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoek uitgevoerd aan de Vlasmarkt 19 in Dendermonde (zie eindverslag ID 114). Bij verbouwingswerken aan een handelspand heeft de eigenaar enkele muurresten en een deels ingestort gewelf aangetroffen. Het Agentschap werd hiervan op de hoogte gebracht en besloot de aangetroffen resten te onderzoeken. De vondsten bestaan

²⁸ Annika Devroe, 'Archeologienota Grembergen - Steenweg van Grembergen', Archeologienota (Mechelen: Annika Devroe, januari 2017).

²⁹ Natasja Reyns en Ruth Ferket, 'Archeologienota Dendermonde - Kerkstraat 47 Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans', Archeologienota (Temse: All-Archeo bvba, 2017).

³⁰ Natasja Reyns en Jelke Van Buggenhout, 'Nota Dendermonde - Kerkstraat 47 Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans', Nota (Temse: All-Archeo bvba, 2018), 47.

³¹ Natasja Reyns en Ruth Ferket, 'Archeologienota Dendermonde - Kerkstraat 68', Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2020).

³² Jordi Bruggeman, 'Nota Dendermonde - Kerkstraat 68', Nota (Bornem: All-Archeo bvba, 2020), 68.

uit de muurresten en gewelf, een zeer beperkte hoeveelheid versmeten schervenmateriaal en enkele vloertegels. De sporen geven echter een beperkte kenniswinst over de historie van de woning. Er kon wel vastgesteld worden dat de Laatmiddeleeuwse gebouwkern nog aanwezig is. Vermoedelijk zijn er in de rest van Dendermonde nog Middeleeuwse relictten aanwezig, ondanks de vernieling tijdens WO I en heropbouw. Binnen het historisch stadscentrum moet zeker rekening gehouden worden met het ondergrondse patrimonium bij bouw- en graafactiviteiten, ook binnen bestaande woningen.³³

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

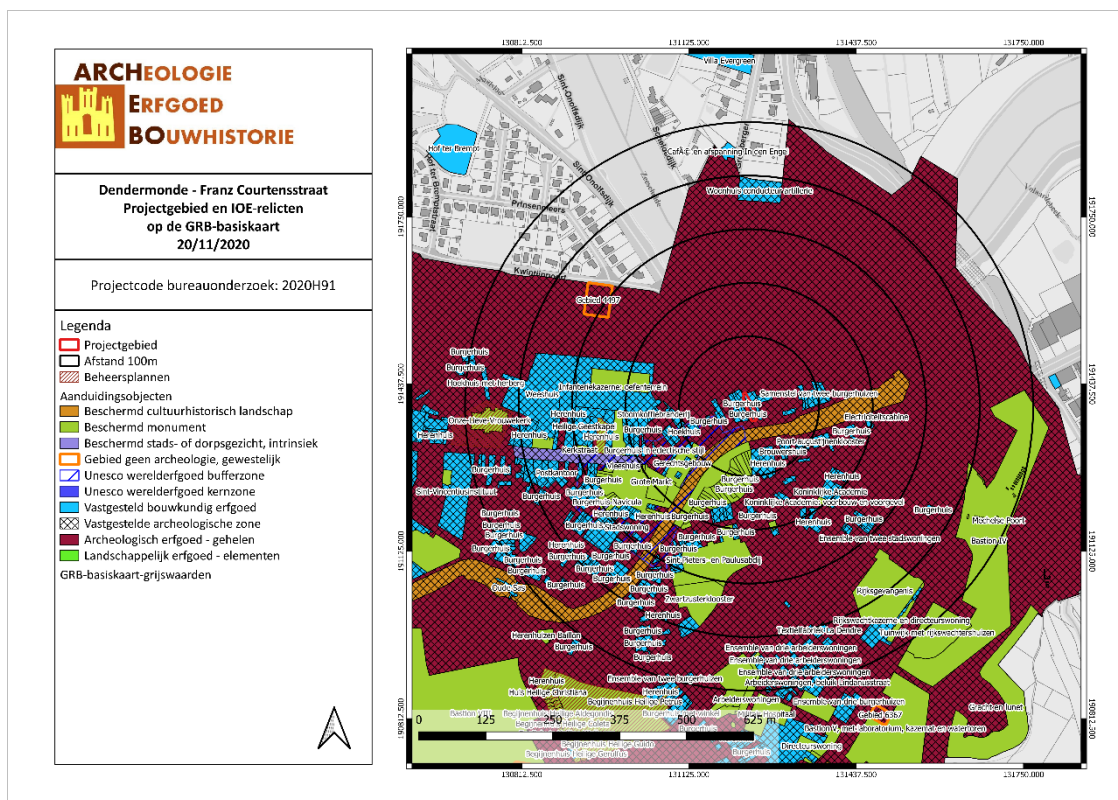
De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.³⁴ Het projectgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Dendermonde, een vastgestelde archeologische zone.³⁵ Binnen het projectgebied staat het pand 'Café Sporttaverne', geregistreerd als vastgesteld bouwkundig erfgoed (aanduidingsobject ID 67603; erfgoedobject ID 48157). Het is een burgerhuis met Art Deco-invloeden en met het gevelopschrift 'Sporttaverne'. Het gebouw werd in 1928 opgetrokken door Paul Marechal, naar een ontwerp van architect De Coene. Het is een rijhuis van één travee en drie bouwlagen onder een kunstleien schilddak. De gevel is een lijstgevel met een geel geschilderde bepleistering. Op de begane grond zijn er hoge muuropeningen met afgeschuinde hoeken, op de tweede bouwlaag is er een getoogd drielicht. De bovenste verdieping heeft een rondbogige opening met een overdekt terras met een smeedijzeren balustrade, bekroond door een getande gebogen daklijst met gestrekte uiteinden. Onder de daklijst staat het opschrift 'Sporttaverne'.³⁶

³³ Koen De Groote en Jan Moens, 'Een toevalsvondst in een handelspand aan de Vlasmarkt 19 te Dendermonde. Eindverslag van een toevalsvondst', Eindverslag, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr.92 (Brussel: Agentschap Onroerend Erfgoed, 2018).

³⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

³⁵ 'Historische stadskern van Dendermonde'; 'Historische stadskern van Dendermonde'.

³⁶ 'Café Sporttaverne'; 'Café Sporttaverne'.



DEFR/20/11/20/16 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2020)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

De oudste verwijzing naar Dendermonde komt voor in een document uit 1087 in de naam van de toenmalige heer, Rainghotus de *Thenremonde*. Andere varianten op de plaatsnaam zijn Thenremunde (1096), Tenremont (1127), Tenramunda (1128 en 1163), Thenremundensis (1129), Teneramunda (1130 en 1133), Tenremunda (1133, 1135, 1164, 1169, 1177, 1190 en 1210), Teneremundensis (1145), Teneramundam (1145), Thenremund (1145), de Teneremundo (1153), Teneramonda (1154-55), Thenremond ($\pm$ 1157), Thenremunda (1170), Tenremondis (1171), Tenremonda (1176 en 1177), Teneremondensis (1176), Theneremundam (1185-90), Theneremunde (1185-90), Thenremondam (1185-90), Terremunde ($\pm$ 1190), Tenremundis (1157-91), Tenremund (1199), Theneremunde (1210), Tenremunde (1211), Tenremonde (1211 en 1221), Thenremonde (1223) en Denremunde (1224).

Tijdens archeologische onderzoeken en opgravingen in de gehele gemeente Dendermonde zijn werktuigen uit het Neolithicum, een graanspieker uit de IJzertijd, sporen van een nederzetting uit de Vroege IJzertijd, (Gallo-)Romeinse brandrestgraven en een Keltisch-Romeins Heiligdom gevonden. Deze vondsten wijzen op menselijke activiteit in Dendermonde vanaf de Steentijd.

De stad zou voortgekomen zijn uit twee aparte kernen. De eerste kern situeerde zich op de rechteroever van de Dender, ter hoogte van de huidige Vlasmarkt. De tweede kern lag op de linker Denderoever, waar tevens de door de Vis- of Borchgracht omsloten Burcht van Dendermonde lag. De burcht zou in de tweede helft van de 10^{de} eeuw opgetrokken zijn. Ten westen van de burcht werd in de 11^{de} eeuw een kerk opgetrokken, gewijd aan Onze Lieve Vrouw. Door bevolkingstoename werd deze kerk in de loop van de 13^{de} eeuw vervangen door de huidige Onze-Lieve-Vrouw parochiekerk. Beide kernen werden door een brug over de Dender met elkaar verbonden. De heren van Dendermonde hebben voor de uitbouw van deze pre-stedelijke nederzettingen gezorgd, zodat Dendermonde zich tot een centrum kon vormen. In 1233 ontving Dendermonde de stadsrechten van Robrecht van Bethune.

De datum van de oprichting van de eerste stadsversterking is niet gekend. Een eerste verwijzing naar stadsversterking is er in een oorkonde uit 1190. In de loop van de 13^{de} eeuw wordt de stadswalling op de rechteroever uitgebreid en in de tweede helft van de 14^{de} eeuw, tijdens het bestuur van de Vlaamse graaf Lodewijk van Male, werden de wallen verstevigd en uitgebreid. De stadsmuur telde vier stadspoorten (Steenpoort, Waaslandpoort, Mechelsepoort en Brusselsepoort). Toen de stad in 1380 werd ingenomen door de Gentenaars werden de omwalling en stadspoorten sterk beschadigd. De heropbouw duurde verschillende jaren.

Op 6 september 1572 werd de stad veroverd door de troepen van Willem van Oranje, maar kort daarna opnieuw ingenomen en geplunderd door de Spaanse troepen. Hierna werd een nieuwe vesting gebouwd. In de periode 1577-1578 werd de Middeleeuwse stad omgebouwd tot een gebastioneerde versterking. In 1667 werd de stad belegerd door de Franse koning Lodewijk XIV, maar diens troepen moesten zich terugtrekken toen de inwoners van Dendermonde de polders liet overstromen. In 1706 werd de stad belegerd en in puin geschoten door de troepen van de Hertog van Marlborough. In 1708 werd de stad heropgebouwd naar de principes van Vauban, maarschalk-architect. In 1717 werd vervolgens een tweede Barrièretraktaat opgesteld waardoor Nederlandse en Oostenrijkse troepen de Dendermondse kazernes bemanden. Samen met de andere barrièresteden moest Dendermonde de bescherming tegen eventuele Franse agressie garanderen. Toch kreeg Dendermonde te lijden onder de bezetting van Franse troepen van 1745 tot 1749. In 1800, onder het bewind van Napoleon, kreeg Dendermonde een rechtbank van eerste aanleg. Aan het einde van de 18^{de} eeuw werd de versterking ontmanteld in opdracht van Jozef II, maar in 1816 werd de stad opnieuw versterkt, aangezien Dendermonde een onderdeel vormde van de Wellingtonlinie tegen Frankrijk. Er werden nieuwe bastions opgetrokken en tijdens het bewind van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1827-1830) werd een infanteriekazerne gebouwd.

Van 4 tot 6 september 1914 werden bijna alle huizen en openbare gebouwen in het stadscentrum verwoest door Duitse troepen. Huizen en winkels werden geplunderd en nadien in brand gestoken. Het stadhuis met het stadsarchief, het belfort en fabriek als Vertongen-Goens (touw en staaldraadkabelfabrikant) werden niet gespaard van de vlammen. Enkel het Vleeshuis, een aantal hoekwoningen en arbeidershuisjes bleven gespaard. Door de vroeger functie van vestiging- en garnizoensstad en door de catastrofe van 1914 is Dendermonde niet uitgegroeid tot een grote stad. In de tweede helft van de 20^{ste} eeuw werden grote, belangrijke openbare werken uitgevoerd, waaronder het omleggen van de Dender zodat deze niet langer door het stadscentrum liep. In 1971 voegden de gemeenten Appels en Sint-Gillis-bij-Dendermonde zich bij Dendermonde. In 1976 volgden Baasrode, Grembergen, Mespelare, Oudegem en Schoonaarde.³⁷

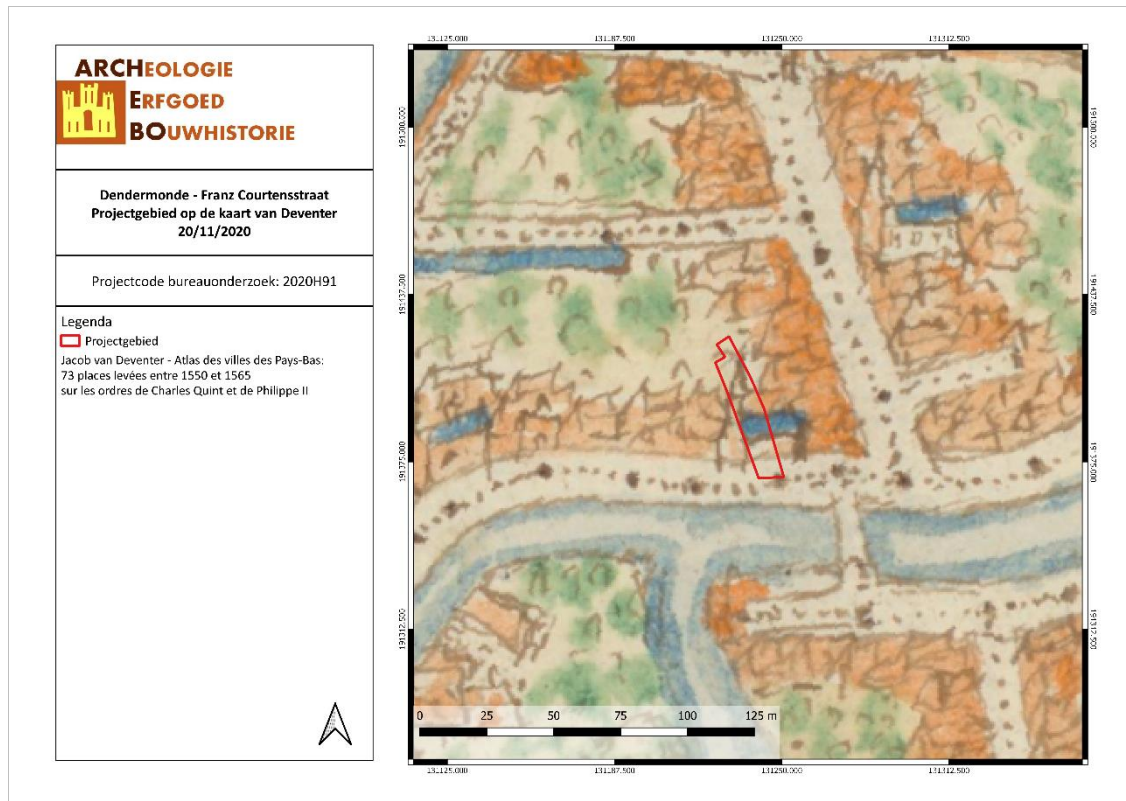
3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16^{de} eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19^{de} eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

³⁷ Claesen e.a., 'Archeologienota Dendermonde - Franz Courtensstraat', 31-32.

Op de kaart van Deventer (Atlas des villes des Pays-Bas: 73 places levées entre 1550 et 1565 sur les ordres de Charles Quint et de Philippe II) is het projectgebied reeds bebouwd. Het noorden van het terrein kruist met de tuinzones.



DEFR/20/11/20/17 - Digitale aanmaak

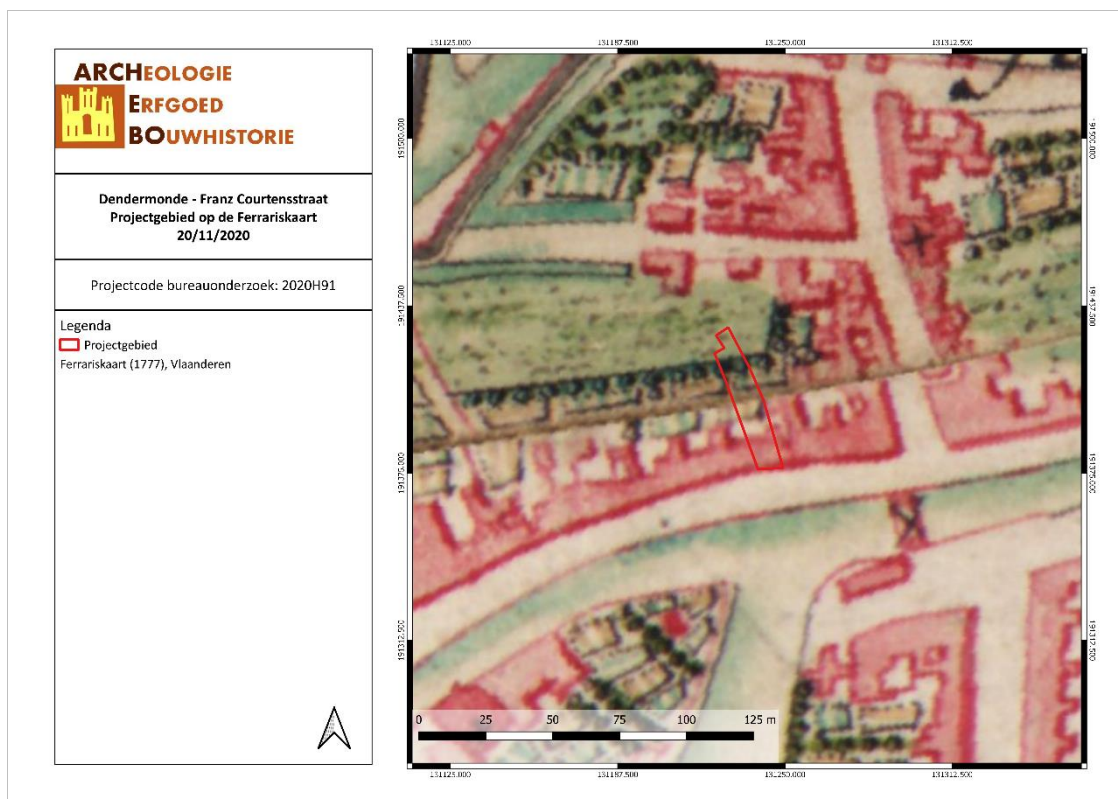
Figuur 26: Detail uit de Kaart van Deventer met aanduiding van het projectgebied (KBR, 2019)

Vervolgens worden enkele pre-19^{de} -eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. Op de Villaretkaart (ca. 1745-48) is het projectgebied als bebouwd aangeduid. De kaart toont echter geen details m.b.t. de bebouwing. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het projectgebied rond 1777 in het zuiden bebouwd was. Het midden van het projectgebied werd benut als moestuin, het noorden bestond uit weide.



DEFR/20/11/20/18 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)

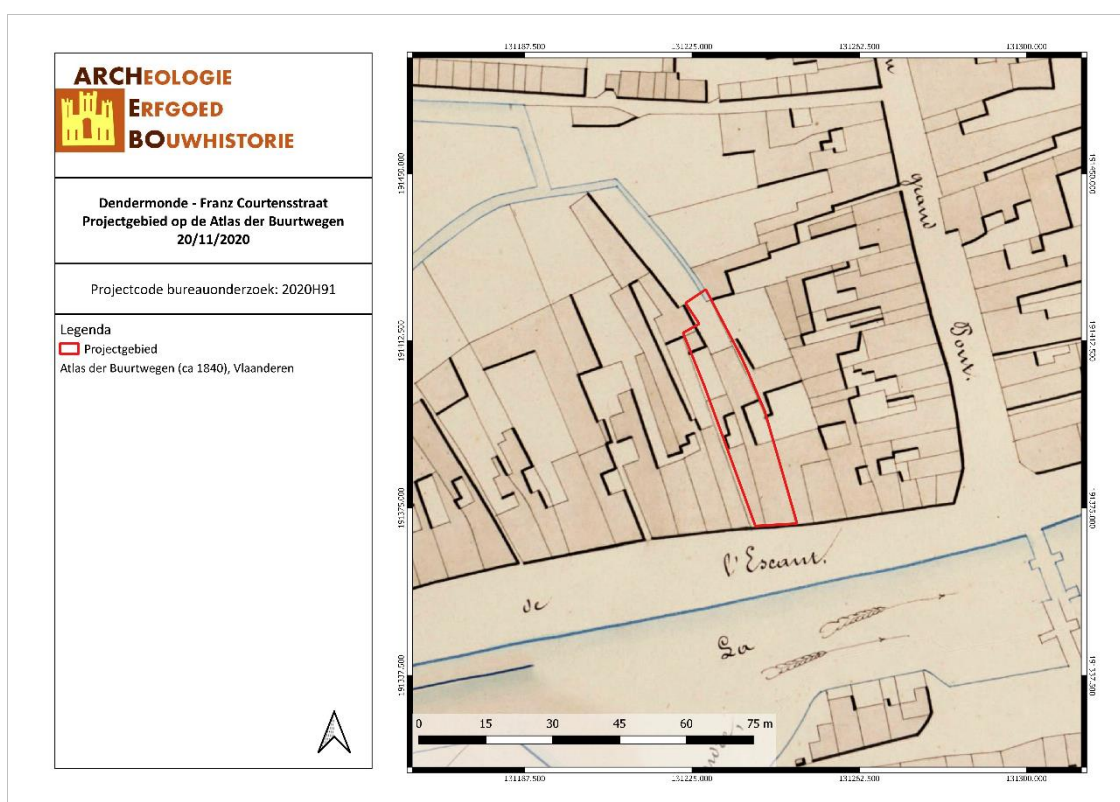


DEFR/20/11/20/19 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.³⁸ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferriskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

De Atlas der Buurtwegen toont dat het projectgebied grotendeels bebouwd is. Langs de zuidelijke grens loopt de Rue de l'Escau. Op de Vandermaelenkaart is het gehele projectgebied als bebouwd aangeduid. Details m.b.t. de bebouwing zijn op deze kaart niet weergegeven. De Popp-kaart en topografische kaart van 1873 tonen eveneens een grotendeels bebouwd terrein.



DEFR/20/11/20/20 - Digitale aanmaak

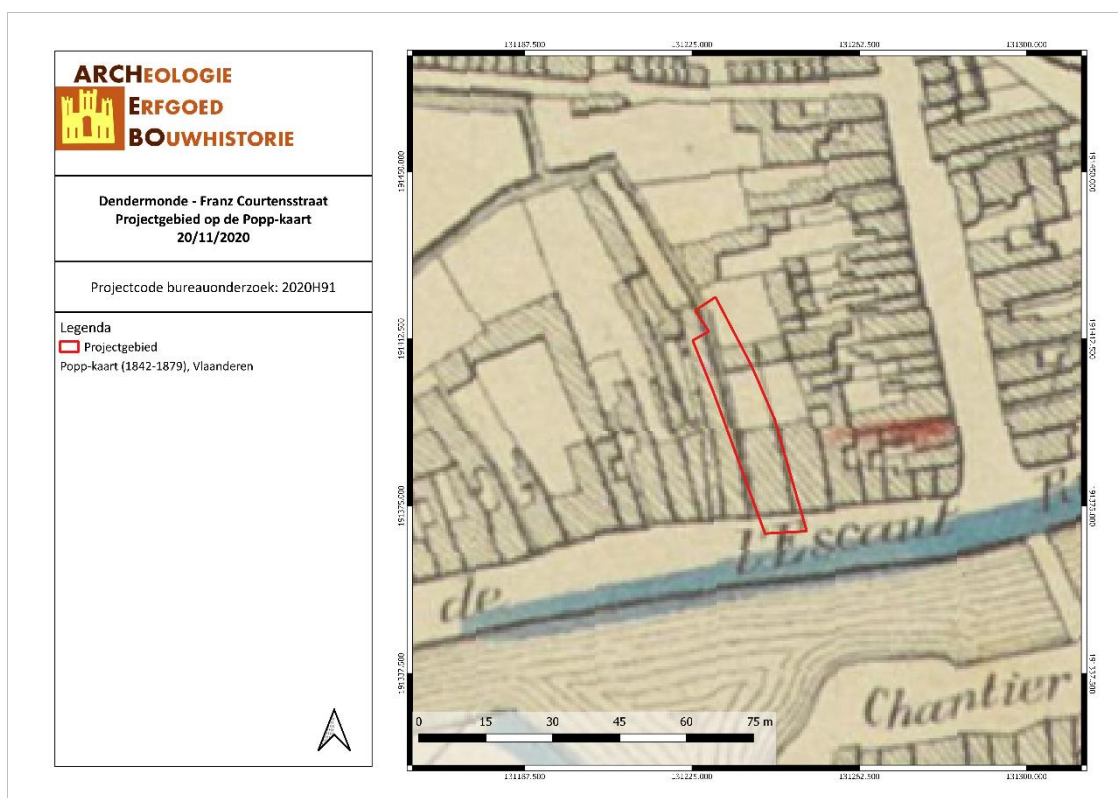
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)

³⁸ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.



DEFR/20/11/20/21 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)



DEFR/20/11/20/22 - Digitale aanmaak

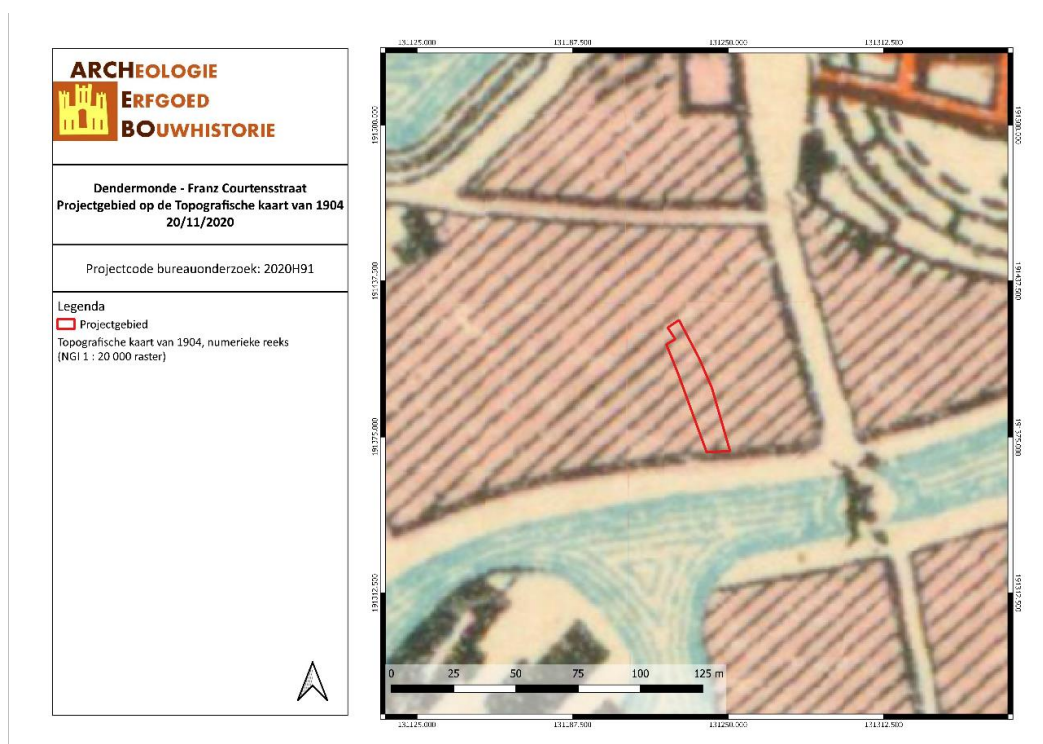
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2020)



DEFR/20/11/20/23 - Digitale aanmaak

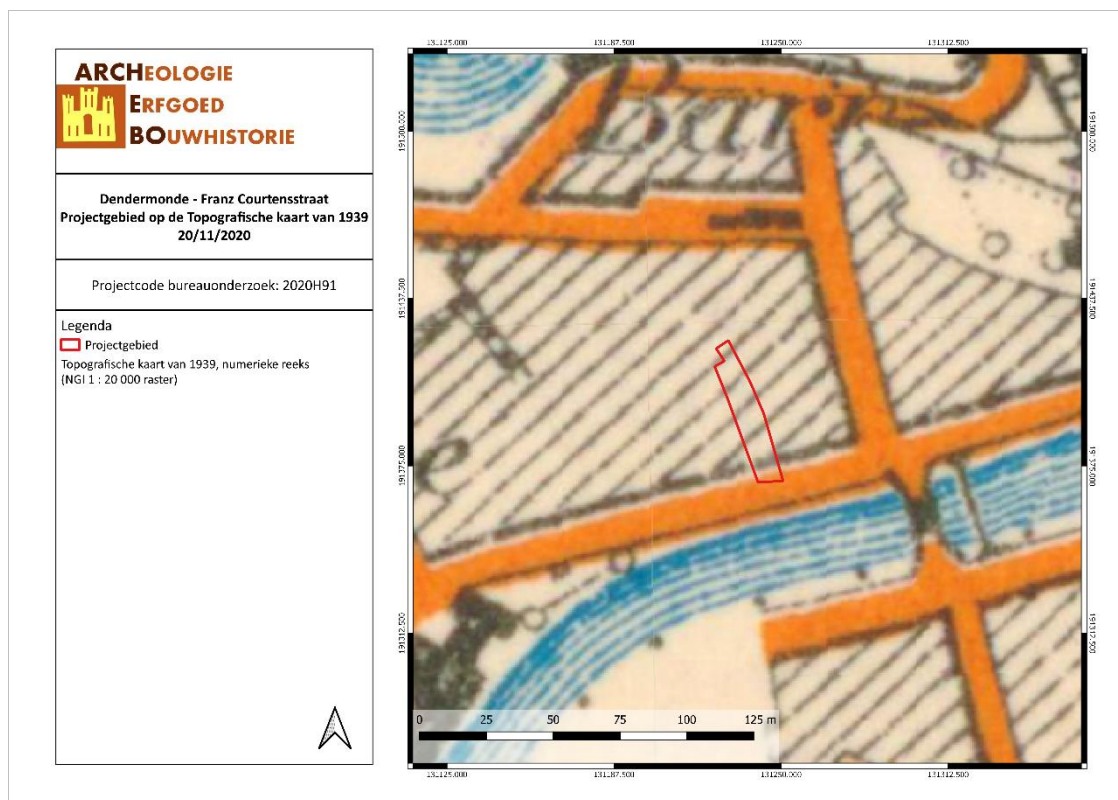
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020)

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20^{ste} en 21^{ste} eeuw vergeleken. Op de topografische kaarten van 1904, 1939, 1969 en 1981-1989 is het volledig projectgebied aangeduid als bebouwd, maar zijn geen details m.b.t. de bebouwing zichtbaar. Op de luchtfoto's van de 21^{ste} eeuw blijft het projectgebied eveneens bebouwd.



DEFR/20/11/20/24 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020)



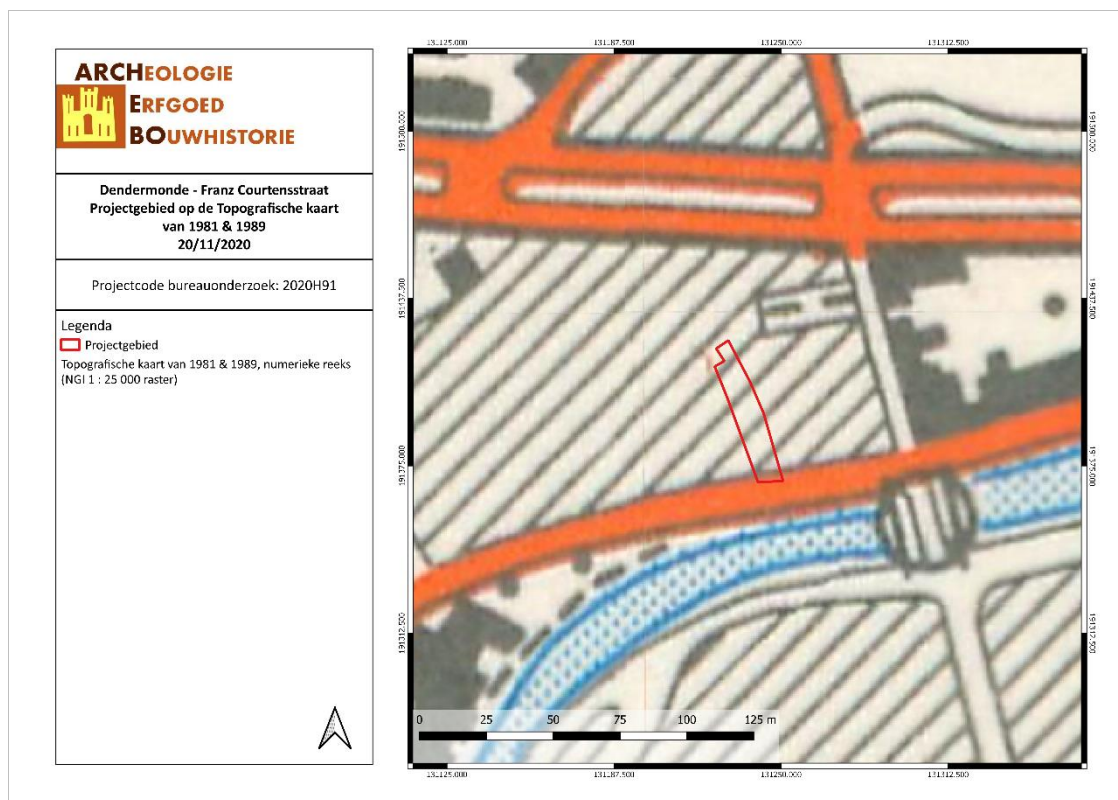
DEFR/20/11/20/25 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020)

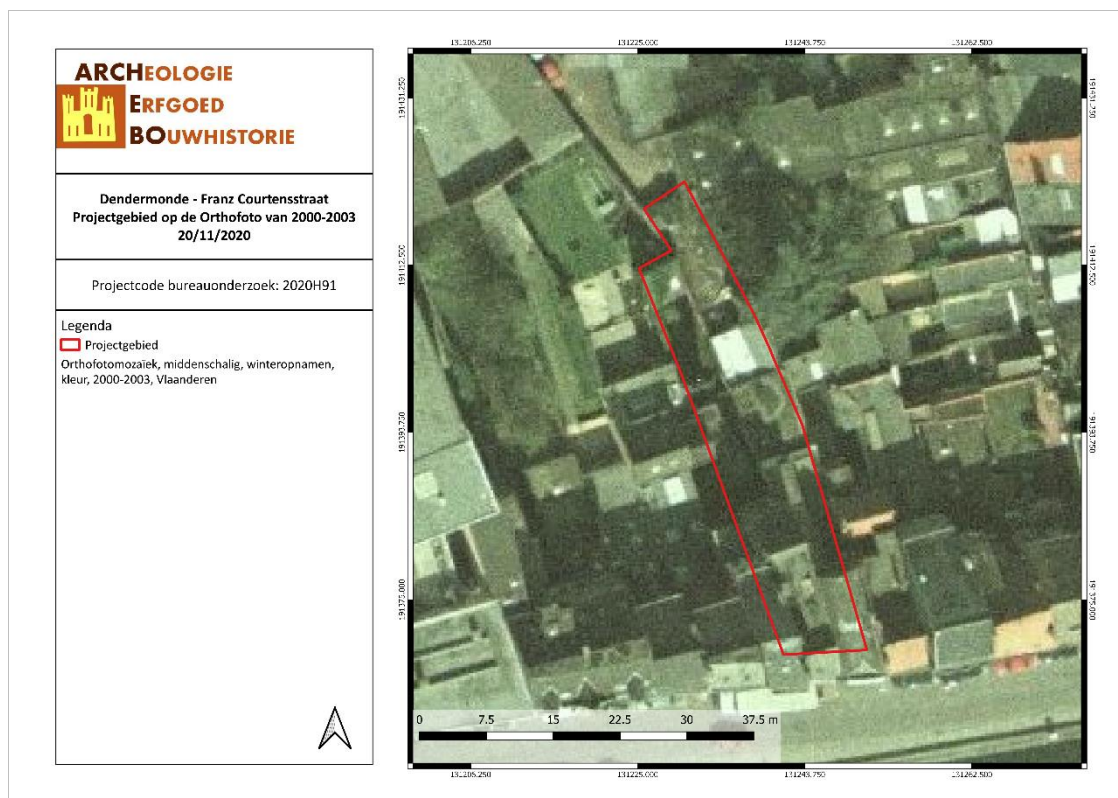


DEFR/20/11/20/26 - Digitale aanmaak

Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020)

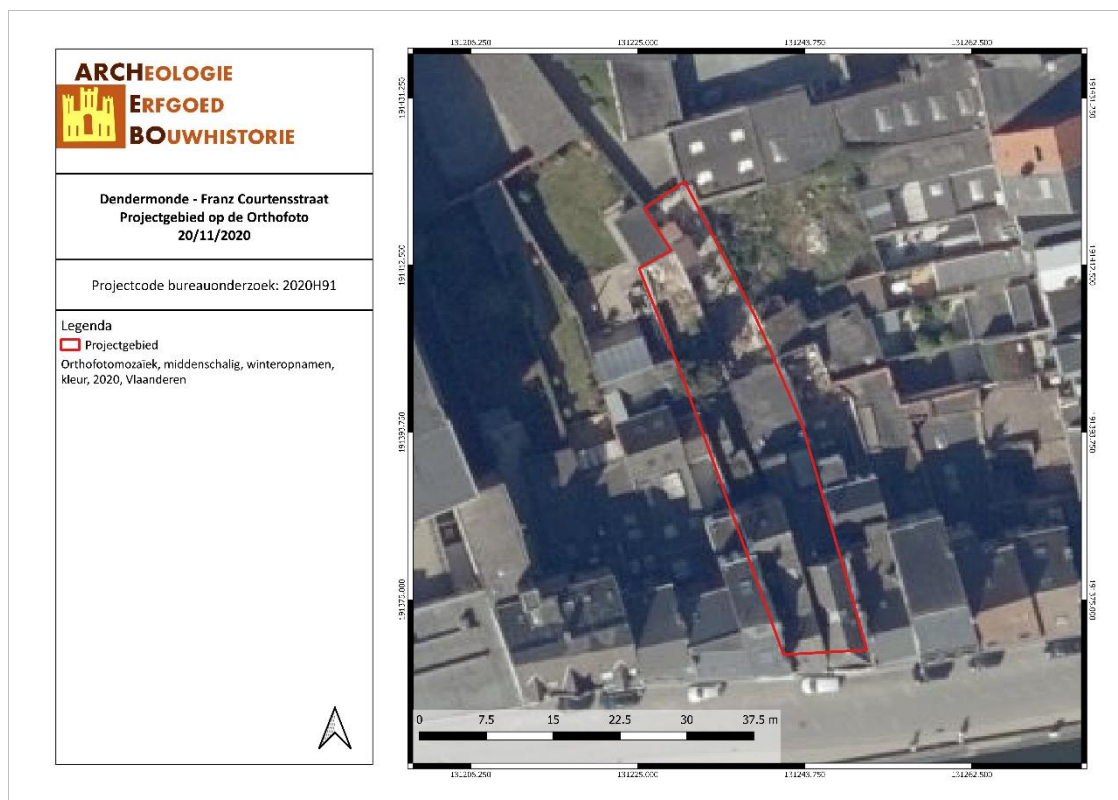


DEFR/20/11/20/27 - Digitale aanmaak

Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 & 1989 (Cartesius, 2020)


DEFR/20/11/20/28 - Digitale aanmaak

Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2020)



DEFR/20/11/20/29 - Digitale aanmaak

Figuur 38: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2020 (Geopunt, 2020)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Op basis van bovenstaande gegevens kan er een verwachting opgesteld worden naar mogelijke archeologische waarden binnen het projectgebied.

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied volledig omschreven als **OB** (bebouwde zone). In een straal van 500m rond het terrein bevinden zich de volgende bodemtypes OT (vergraven terrein), ON (opgehoogd terrein), OB (bebouwde zone), Efp (sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), Lep (sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), Edp (matig gleyige gronden op klei zonder profielontwikkeling), Pfp (zeer natte licht zandleemgronden met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), uLep (sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling en een kleisubstraat) en uLfp (zeer sterk gleyige zandleemgronden zonder profielontwikkeling en een kleisubstraat).

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat het projectgebied binnen de historische stadskern van Dendermonde ligt. Het zuiden van het projectgebied is bebouwd vanaf de tweede helft van de 16^{de} eeuw, het midden en noorden van het terrein waren in gebruik als tuinzones. In de loop van de 19^{de} eeuw breidt de bebouwing verder uit over het terrein. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

De westelijke grens van het projectgebied kruist met de Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel uit de 16^{de} eeuw (CAI 1270). In de directe en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Het betreft een concentratie van bouwmetaal, scherven, botmateriaal en hoornpitten uit de Nieuwe Tijd en verschillende muurpartijen en resten van kelders uit de Nieuwste Tijd (CAI 223537), een stadspoort in de Volle Middeleeuwen (ca. 1220), een brug uit de Late Middeleeuwen (CAI 1181), een luthof uit de 16^{de} eeuw (CAI 1188), een fragment van een strijdhamer in gepolijste steen, aardewerk en een "brachycephale" menschedel uit het Neolithicum, een werkplaats van rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke bronzen randbijl van Centraal-Europese afkomst uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met schijfvormige kop en versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, aardewerk en wapens (scramasax, zwaard, lansijzers) uit de Vroege Middeleeuwen en aardewerk, zwaarden en stenen kannonballen uit de Late Middeleeuwen (CAI 30643), een kapel voor arme vrouwen en kinderen uit de Late Middeleeuwen (CAI 1257), een algemene ophoging met daarop sporen van een groot gebouw met bakstenen vloer en houten funderingspalen, een greppel, een funderingsmuur van ruim 1m dik en een funderingsblok uit de 16^{de} eeuw, een strandzand en het Sint-Theresia buskruitmagazijn uit de 18^{de} eeuw en een spoorlijn met spoorwegberm uit de 19^{de} eeuw (CAI 20183), een molen die teruggaat tot de Late Middeleeuwen (CAI 1221), een stadspoort in de Late uit Middeleeuwen (CAI 1222), het Lombaerdenhof uit de Late Middeleeuwen, een klooster uit de 17^{de} eeuw en grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14^{de}-15^{de} eeuw (CAI 1153), een gasthuis met kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1256), een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1264), een huis uit de Late Middeleeuwen (CAI 30003), kuilen en grachtstructuren met daarin materiaal van de 14^{de} tot 16^{de} eeuw en 2 scherven aardewerk uit de Late Middeleeuwen en restanten van verschillende opeenvolgende kazernes vanaf de 17^{de} eeuw (CAI 1225), restanten van een 19^{de}-eeuwse, mogelijk 18^{de}-eeuwse, lakenfabriek (CAI 20155), sporen van een 17^{de}-eeuwse huis (CAI 30002), een klooster dat teruggaat tot de Late Middeleeuwen, enkele Laatmiddeleeuwse graven, de helft van een arduinen grafzerk uit de 15^{de}-16^{de} eeuw, ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat (18^{de} eeuw) en bouwfragmenten (CAI 1151), de pastorie die teruggaat tot de Late Middeleeuwen (CAI 30005), een halfronde kuil uit de Late Middeleeuwen met daarin een 14^{de}-eeuwse scherf, 183 aardewerk scherven uit de 17^{de} eeuw, een beerput en muurresten uit de 18^{de} eeuw, twee dwars op elkaar staande muren en een bakstenen vloertje uit de 19^{de} eeuw, sporen van een grachtje uit de 19^{de} eeuw, sporen van een huis uit de 20^{ste} eeuw en een lemige laag met houtskool en ijzerconcreties, een ovaal kuil opgevuld met puinbrokken en bakstenen muurresten (niet gedateerd) (CAI 162181), een kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1269), houten funderingspalen, rood aardewerk en faïencescherven uit de Late Middeleeuwen (CAI 20000), verschillende bouwfasen van het huidige handelspand en zijn voorgang(s) dat teruggaat tot de Late Middeleeuwen (CAI 222424), het Prinsenhof uit de Late Middeleeuwen (CAI 1246), een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1266), een kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1254), een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1263), twee ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, ceramiekresten (grapen) en een benen kam (CAI 1249), een brouwerij en het huis 'De Vier Eemers' uit de Late Middeleeuwen en een klooster uit de 17^{de} eeuw (CAI 30001), een burcht uit de Volle Middeleeuwen en een klooster uit de 17^{de} eeuw (CAI 30008), een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1267), de lakenhalle en belforttoren uit de Late Middeleeuwen en het schepenhuis uit de 15^{de} eeuw (CAI 1189), een burchtkapel, een kerkhof, een houten kade en een gracht met kade uit de Volle Middeleeuwen (CAI 827), een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1203), een huis uit de Late Middeleeuwen (CAI 1226), een kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1268), elementen van een beerput en sporen van een natuurstenen gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1197), sporen van bebouwing uit de Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd (CAI 220650), een 16^{de}-eeuwse kruik met munten (CAI 1149), oude funderingen, een onregelmatige, gedraaide, bekervormige pot en nokbekroning uit de Nieuwe Tijd (CAI 30006), een klooster uit de Late Middeleeuwen (CAI 1251), een sluis in grijze zandsteen uit de Late Middeleeuwen en een molen uit de

17^{de} eeuw (CAI 1179), sporen van een riolering, de aanzet van vier bruggetjes, ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen en schelpen uit de Late Middeleeuwen (CAI 30000), een ouderlingentehuis uit de Late Middeleeuwen (CAI 1271), funderingsmuren uit de 16^{de}-18^{de} eeuw, resten van een herenwoning uit 1901-1914 en een bakstenen regenwaterton uit de 20ste eeuw (CAI 150542), fragmenten grijs aardewerk van kogelpotten uit de Volle Middeleeuwen, fragmenten van een faïencebord, rood geglaazuurd aardewerk, Westerwaldsteengoed, fragmenten rood aardewerk van een grape, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van vensterglas, een botfragment, (geglazuurde) bakstenen, mortel, grijs aardewerk van kannen, teilen en muur- en vloerresten uit de Late Middeleeuwen, twee muurresten en de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17^{de} eeuw en een niet gedateerd element van een bronzen deurbeslag (CAI 158904), openbare gebouwen uit de 17^{de} eeuw (CAI 1259), verschillende ophogingspakketten, sporen van een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd (CAI 206990), de Onze-Lieve-Vrouwekerk met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1196) en elementen van de Laatmiddeleeuwse stadsmuur (CAI 20038).

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, voornamelijk sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Franz Courtensstraat 30-31 in Dendermonde (Oost-Vlaanderen). Binnen het projectgebied zal het gebouw nr° 30 gesloopt worden, gebouw nr° 31 blijft behouden en zal gerenoveerd worden. In beide gebouwen worden een handelspand en appartementen voorzien. Beide panden zullen ook onderkelderd zijn. Achter de gebouwen worden een terras, groene zone, parking en inrit voorzien. Het projectgebied ligt in de historische stadskern van Dendermonde (vastgestelde archeologische zone). Het projectgebied is ca. 512,675 m² groot.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

De westelijke grens van het projectgebied kruist met de Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel uit de 16^{de} eeuw (CAI 1270). In de directe en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Een overzicht van deze waarden is terug te vinden in de hoofdstukken 3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en in 3.4 archeologische verwachting.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat het projectgebied binnen de historische stadskern van Dendermonde ligt. Het zuiden van het projectgebied is bebouwd vanaf de tweede helft van de 16^{de} eeuw, het midden en noorden van het terrein waren in gebruik als tuinzones. In de loop van de 19^{de} eeuw breidt de bebouwing verder uit over het terrein. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn.

Op basis van het historische kaart- en bronnenmateriaal kunnen sporensites aanwezig zijn, voornamelijk uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Er kan evenwel geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van de bestaande bebouwing is er verstoring van de bodem en het bodemarchief te verwachten. Het te slopen gebouw is deels onderkelderde en verstoort de bodem ter hoogte van de kelder tot ca. 2m -MV. Beide panden hebben ook een verhard terras (verstoringdiepte niet gekend).

Toekomstige verstoringen zijn te verwachten bij het slopen en opbreken van pand nr. 30 en de terrassen, bij het optrekken van de nieuwbouw met kelderverdieping en bij het aanleggen van de inrit, parking en het terras.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal het gebouw nr° 30 gesloopt worden, gebouw nr° 31 blijft behouden en zal gerenoveerd worden. In beide gebouwen wordt een commerciële ruimte (handelspand en horeca) voorzien. Binnen gebouw 31 blijft het appartement (1^{ste} t.e.m. 3^{de} verdieping) gerenoveerd, binnen gebouw 30 wordt er op de eerste, tweede en derde verdieping telkens één appartement voorzien. Op de vierde verdieping komt er een appartement dat beide gebouwen met elkaar verbindt. Beide panden zullen ook onderkelderde zijn. De verschillende verdiepingen zijn bereikbaar via trap en lift. Het te renoveren gebouw is deels onderkelderde. Deze kelderverdieping heeft de bodem ca. 2,5m diep verstoord. Het nieuwe pand zal ook voorzien worden van een kelder, die de bodem eveneens ca. 2,5m diep zal verstoren. Enkel ter hoogte van de liftkoker zal de bodem ca. 3,80m diep verstoord worden. Achter de gebouwen worden een terras, een groene zone, een parking en een inrit voorzien. De parking zal verhard worden met grind. De inrit vertrekt aan de parking en loopt door de groene zone naar de kelderverdieping. Het projectgebied is ca. 512,675 m² groot.

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied volledig omschreven als **OB** (bebouwde zone). In een straal van 500m rond het terrein bevinden zich de volgende bodemtypes OT (vergraven terrein), ON (opgehoogd terrein), OB (bebouwde zone), Efp (sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), Lep (sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), Edp (matig gleyige gronden op klei zonder profielontwikkeling), Pfp (zeer natte licht zandleemgronden met reductiehorizont zonder profielontwikkeling), uLep (sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont zonder profielontwikkeling en een kleisubstraat) en uLfp (zeer sterk gleyige zandleemgronden zonder profielontwikkeling en een kleisubstraat).

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat het projectgebied binnen de historische stadskern van Dendermonde ligt. Het zuiden van het projectgebied is bebouwd vanaf de tweede helft van de 16^{de} eeuw, het midden en noorden van het terrein waren in gebruik als tuinzones. In de loop van de 19^{de} eeuw breidt de bebouwing verder uit over het terrein. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing, aangezien Dendermonde voor het eerst vermeld wordt in een document uit 1087. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

De westelijke grens van het projectgebied kruist met de Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel uit de 16^{de} eeuw (CAI 1270). In de directe en ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich meerdere archeologische waarden. Het betreft een concentratie van bouwmateriaal, scherven, botmateriaal en hoornpitten uit de Nieuwe Tijd en verschillende muurpartijen en resten van kelders uit de Nieuwste Tijd (CAI 223537), een stadspoort in de Volle Middeleeuwen (ca. 1220), een brug uit de Late Middeleeuwen (CAI 1181), een luthof uit de 16^{de} eeuw (CAI 1188), een fragment van een strijdhamer in gepolijste

steen, aardewerk en een "brachycephale" mensschedel uit het Neolithicum, een werkplaats van rendiergeweien uit het Midden-Neolithicum, een unieke bronzen randbijl van Centraal-Europese afkomst uit de Vroege Bronstijd, een Centraal-Europese beenspiraal van het type Wollmesheim en een speld met schijfvormige kop en versiering met driehoekjes en geribde banden uit de Late Bronstijd, terra sigillata met een stempel uit de Romeinse Tijd, aardewerk en wapens (scramasax, zwaard, lansijzers) uit de Vroege Middeleeuwen en aardewerk, zwaarden en stenen kannonballen uit de Late Middeleeuwen (CAI 30643), een kapel voor arme vrouwen en kinderen uit de Late Middeleeuwen (CAI 1257), een algemene ophoging met daarop sporen van een groot gebouw met bakstenen vloer en houten funderingspalen, een greppel, een funderingsmuur van ruim 1m dik en een funderingsblok uit de 16^{de} eeuw, een strandzand en het Sint-Theresia buskruitmagazijn uit de 18^{de} eeuw en een spoorlijn met spoorwegberm uit de 19^{de} eeuw (CAI 20183), een molen die teruggaat tot de Late Middeleeuwen (CAI 1221), een stadspoort in de Late uit Middeleeuwen (CAI 1222), het Lombaerdenhof uit de Late Middeleeuwen, een klooster uit de 17^{de} eeuw en grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk uit de 14^{de}-15^{de} eeuw (CAI 1153), een gasthuis met kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1256), een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1264), een huis uit de Late Middeleeuwen (CAI 30003), kuilen en grachtstructuren met daarin materiaal van de 14^{de} tot 16^{de} eeuw en 2 scherven aardewerk uit de Late Middeleeuwen en restanten van verschillende opeenvolgende kazernes vanaf de 17^{de} eeuw (CAI 1225), restanten van een 19^{de}-eeuwse, mogelijk 18^{de}-eeuwse, lakenfabriek (CAI 20155), sporen van een 17^{de}-eeuwse huis (CAI 30002), een klooster dat teruggaat tot de Late Middeleeuwen, enkele Laatmiddeleeuwse graven, de helft van een arduinen grafzerk uit de 15^{de}-16^{de} eeuw, ceramiek, tegels, fragmenten van flessen, metaal, fragmenten van een wit marmeren grafzerk of gedenkplaat (18^{de} eeuw) en bouwfragmenten (CAI 1151), de pastorie die teruggaat tot de Late Middeleeuwen (CAI 30005), een halfronde kuil uit de Late Middeleeuwen met daarin een 14^{de}-eeuwse scherf, 183 aardewerk scherven uit de 17^{de} eeuw, een beerput en muurresten uit de 18^{de} eeuw, twee dwars op elkaar staande muren en een bakstenen vloertje uit de 19^{de} eeuw, sporen van een grachtje uit de 19^{de} eeuw, sporen van een huis uit de 20^{ste} eeuw en een lemige laag met houtskool en ijzerconcreties, een ovaal kuil opgevuld met puinbrokken en bakstenen muurresten (niet gedateerd) (CAI 162181), een kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1269), houten funderingspalen, rood aardewerk en faïencescherven uit de Late Middeleeuwen (CAI 20000), verschillende bouwfasen van het huidige handelspand en zijn voorgang(s) dat teruggaat tot de Late Middeleeuwen (CAI 222424), het Prinsenhof uit de Late Middeleeuwen (CAI 1246), een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1266), een kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1254), een stadspoort uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1263), twee ronde structuren met een vloer in baksteen, greppels, ceramiekresten (grapen) en een benen kam (CAI 1249), een brouwerij en het huis 'De Vier Eemers' uit de Late Middeleeuwen en een klooster uit de 17^{de} eeuw (CAI 30001), een burcht uit de Volle Middeleeuwen en een klooster uit de 17^{de} eeuw (CAI 30008), een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1267), de lakenhalle en belforttoren uit de Late Middeleeuwen en het schepenhuis uit de 15^{de} eeuw (CAI 1189), een burchtkapel, een kerkhof, een houten kade en een gracht met kade uit de Volle Middeleeuwen (CAI 827), een openbaar gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1203), een huis uit de Late Middeleeuwen (CAI 1226), een kapel uit de Late Middeleeuwen (CAI 1268), elementen van een beerput en sporen van een natuurstenen gebouw uit de Late Middeleeuwen (CAI 1197), sporen van bebouwing uit de Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd (CAI 220650), een 16^{de}-eeuwse kruik met munten (CAI 1149), oude funderingen, een onregelmatige, gedraaide, bekervormige pot en nokbekroning uit de Nieuwe Tijd (CAI 30006), een klooster uit de Late Middeleeuwen (CAI 1251), een sluis in grijze zandsteen uit de Late Middeleeuwen en een molen uit de 17^{de} eeuw (CAI 1179), sporen van een riolering, de aanzet van vier bruggetjes, ceramiek, leder, glas, metaal en wapens, beenderen en schelpen uit de Late Middeleeuwen (CAI 30000), een ouderlingentehuis uit de Late Middeleeuwen (CAI 1271), funderingsmuren uit de 16^{de}-18^{de} eeuw, resten van een herenwoning uit 1901-1914 en een bakstenen regenwaterton uit de 20^{ste} eeuw (CAI 150542), fragmenten grijs aardewerk van kogelpotten uit de Volle Middeleeuwen, fragmenten van een faïencebord, rood geglazuurd aardewerk, Westerwaldsteengoed, fragmenten rood aardewerk van een

grape, fragmenten van een bord met groene en gele slibversiering, fragmenten van vensterglas, een botfragment, (geglazuurde) bakstenen, mortel, grijs aardewerk van kannen, teilen en muur- en vloerresten uit de Late Middeleeuwen, twee muurresten en de voet en stam van een kelkglas in façon de Venise uit de 17^{de} eeuw en een niet gedateerd element van een bronzen deurbeslag (CAI 158904), openbare gebouwen uit de 17^{de} eeuw (CAI 1259), verschillende ophogingspakketten, sporen van een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen uit de Nieuwste Tijd (CAI 206990), de Onze-Lieve-Vrouwekerk met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen (CAI 1196) en elementen van de Laatmiddeleeuwse stadsmuur (CAI 20038).

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, voornamelijk sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal het gebouw nr° 30 gesloopt worden, gebouw nr° 31 blijft behouden en zal gerenoveerd worden. In beide gebouwen worden een handelspand en appartementen voorzien. Beide panden zullen ook onderkelderd zijn. Achter de gebouwen worden een terras, groene zone, parking en inrit voorzien. Het projectgebied ligt in de historische stadskern van Dendermonde (vastgestelde archeologische zone). Het projectgebied is ca. 512,675 m² groot.

Topografisch gezien ligt het projectgebied in een natte vallei waar verschillende droge koppen voorkomen. Steentijdsites kunnen verwacht worden op deze droge koppen, indien deze in het projectgebied bewaard zijn.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat het projectgebied binnen de historische stadskern van Dendermonde ligt en bebouwd is sinds de tweede helft van de 16^{de} eeuw.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, voornamelijk sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren en er bijkomende maatregelen nodig zijn. Dit wordt verder besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Acke, Bert, Maarten Bracke, en Kris Van Quaethem. 'Archeologienota Dendermonde Bogaerdstraat 33'. Archeologienota. Zelzate: Acke & Bracke bvba, 2017.

Bogemans, Frieda. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - Kaartblad 23 Mechelen*. Quartairgeologische Kaart. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, 1996.

Bruggeman, Jordi. 'Nota Dendermonde - Kerkstraat 68'. Nota. Bornem: All-Archeo bvba, 2020.

Claesen, Jan. 'Archeologienota Dendermonde - Kwintijnpoort'. Archeologienota. Kortenaak: ARCHEBO bvba, oktober 2016.

Claesen, Jan, Ben Van Genechten, Evelien Audenaert, Kevin Bouckaert, en Alexander Doucet. 'Archeologienota Dendermonde - Franz Courtensstraat'. Archeologienota. Kortenaak: ARCHEBO bvba, november 2019.

De Groote, Koen, en Jan Moens. 'Een toevalsvondst in een handelspand aan de Vlasmarkt 19 te Dendermonde. Eindverslag van een toevalsvondst'. Eindverslag. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr.92. Brussel: Agentschap Onroerend Erfgoed, 2018.

De Puydt, Marjolijn, en Thierry Van Neste. 'Archeologienota Dendermonde - De Bruynlaan 2016 bureauonderzoek'. Archeologienota. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2016.

De Raymaecker, Annelies, en Sara Claessens. 'Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Kerkstraat te Dendermonde (renovatie van Huis van Winckel en CCBelgica)'. Archeologienota. Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2020.

Devroe, Annika. 'Archeologienota Grembergen - Steenweg van Grembergen'. Archeologienota. Mechelen: Annika Devroe, januari 2017.

Hellinx, Alice-Jan, en Jelke Van Buggenhout. 'Nota Dendermonde - Oude Vest (brandweerkazerne)'. Nota. Bornem: All-Archeo bvba, 2020.

Hermans, Mathias, Emmy Van Laere, en Lien Van der Dooren. 'Archeologienota Dendermonde, Abdijsschool (Nieuwbouw)'. Archeologienota. Gent: BAAC Vlaanderen bvba, december 2019.

Jacops, Jonathan, en Pieter Laloo. 'Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 60 (2017B237) - Archeologienota (met beperkte samenstelling)'. Archeologienota. Bredene: Ghent Archeological Team bvba, 2017.

Jacops, Jonathan, en Pieter Laloo. 'Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 61 (2017B293)'. Archeologienota met beperkte samenstelling. Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017.

Jacops, Jonathan, en Pieter Laloo. 'Dendermonde - Kwintijnpoort Lot 63 (2017B254)'. Archeologienota met beperkte samenstelling. Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017.

Janssens, David, Hadewijck Pieters, en Katrien Van Den Berghe. 'Archeologienota Kwintijnpoort te Dendermonde (Oost-Vlaanderen)'. Archeologienota. Gent: ADEDE bvba, 2017.

Janssens, David, Sebastien Van Wetter, Ottelien Muller, en Gijs Berghmans. 'Archeologienota Mechelse Poort te Dendermonde (Oost-Vlaanderen)'. Archeologienota. Gent: ADEDE bvba, 2020.

Laga, Pieter, Stephen Louwye, en Stéphane Geets. 'Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)', *Geologica Belgica*, 4/1-2 (2001): 135–52.

Lauwers, Bart, Robby Vervoort, Marjolijn De Puydt, en Thierry Van Neste. 'Nota Dendermonde - De Bruynlaan/Noordlaan 2018'. Nota. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2018.

Noens, Gunther, en Pieter Laloo. 'Dendermonde - Kaspermonde (2017A169)'. *Archeologienota met beperkte samenstelling*. Bredene: Ghent Archaeological Team bvba, 2017.

Reyns, Natasja, en Ruth Ferket. 'Archeologienota Dendermonde - Kerkstraat 47 Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans'. *Archeologienota*. Temse: All-Archeo bvba, 2017.

Reyns, Natasja, en Ruth Ferket. 'Archeologienota Dendermonde - Kerkstraat 68'. *Archeologienota*. Bornem: All-Archeo bvba, 2020.

Reyns, Natasja, en Ruth Ferket. 'Archeologienota Dendermonde - Oude Vest (brandweerkazerne)'. *Archeologienota*. Bornem: All-Archeo bvba, 2019.

Reyns, Natasja, en Jelke Van Buggenhout. 'Nota Dendermonde - Kerkstraat 47 Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans'. Nota. Temse: All-Archeo bvba, 2018.

Ryckebusch, Louise. 'Sloopproject bijgebouwen infanteriekazerne, Dendermonde'. *Archeologienota*. Nazareth: RAAP België bvba, 2017.

Sponselee, Eva. 'Archeologienota Dendermonde - Kerkstraat en Kazernestraat'. *Archeologienota*. Bornem: All-Archeo bvba, 2019.

Van den haute, Tine, en Jan Coenaerts. 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Dijkstraat nr. 65-67 te Dendermonde (prov. oost-Vlaanderen)'. *Archeologienota*. Gent: ABO nv, juli 2019.

Van Hoecke, Hannah, Ali Jelene Scheers, en Olivier Van Remoorter. 'Nota Dendermonde, Abdijsite Oude Vest'. Nota. Gent: BAAC Vlaanderen bvba, 2020.

Van Laere, Emmy, Lien Van der Dooren, en Robby Vervoort. 'Archeologienota Dendermonde, Abdijschool (sloop)'. *Archeologienota*. Gent: BAAC Vlaanderen bvba, december 2018.

Van Neste, Thierry, en Marjolijn De Puydt. 'Archeologienota Dendermonde - Dijkstraat 2017'. *Archeologienota*. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2017.

Van Neste, Thierry, Marjolijn De Puydt, en Robby Vervoort. 'Archeologienota Dendermonde - Noordlaan/De Bruynlaan 2019'. *Archeologienota*. Sint-Niklaas: Erfpunt - cel Onderzoek, 2019.

Van Rensbergen, Jasper, Jeroen Vermeersch, en Lynn Devalckeneer. 'Dendermonde Noordlaan (prov. Oost-Vlaanderen)'. *Archeologienota*. Ingelmunster: Monument Vandekerckhove nv, 2019.

Vervoort, Robby. 'Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)'. *Archeologienota*. Borgerhout: Robby Vervoort Freelance Senior Archeoloog Research & Consultancy, oktober 2017.

Vervoort, Robby. 'Archeologienota: Dijkstraat 7-15, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)'. *Archeologienota*. Borgerhout: Robby Vervoort Freelance Senior Archeoloog Research & Consultancy, juni 2018.

Vervoort, Robby. 'Archeologienota: Papiermolenstraat 17-18, Dendermonde (prov. Oost-Vlaanderen)'. Archeologienota. Borgerhout: Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog, december 2017.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Inventaris Onroerend Erfgoed'. Geraadpleegd 17 januari 2017.
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

'Café Sporttaverne'. Geraadpleegd 23 november 2020.
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/48157>.

'Café Sporttaverne'. Geraadpleegd 23 november 2020.
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/67603>.

Geopunt Vlaanderen. 'Atlas der Buurtwegen'. Geraadpleegd 2 januari 2017.
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

'Historische stadskern van Dendermonde'. Geraadpleegd 23 november 2020.
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11883>.

'Historische stadskern van Dendermonde'. Geraadpleegd 23 november 2020.
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020).....	6
Figuur 4: Doorsnede bestaande toestand (HA-architecten, 2020)	8
Figuur 5: Kelderverdieping bestaande toestand (HA-architecten, 2020).....	9
Figuur 6: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020).....	10
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2020).....	10
Figuur 8: Inplanting (HA-architecten, 2020)	12
Figuur 9: Gelijkvloers (HA-architecten, 2020)	12
Figuur 10: Kelderverdieping (HA-architecten, 2020).....	12
Figuur 11: Snede (HA-architecten, 2020)	13
Figuur 12: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)	13
Figuur 13: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2020).....	15
Figuur 14: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)	15
Figuur 15: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in N-Z richting (Geopunt, 2020).....	16
Figuur 16: Dendermonde aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)	16
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020).....	17
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)	18
Figuur 19: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)	18
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)	19
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2020)	20
Figuur 22: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020).....	21
Figuur 23: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020).....	21
Figuur 24: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)	28
Figuur 25: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2020)	35
Figuur 26: Detail uit de Kaart van Deventer met aanduiding van het projectgebied (KBR, 2019)	37
Figuur 27: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)	38
Figuur 28: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020).....	38
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)	39
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)	40
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2020)	40
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020).....	41
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020).....	41
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020).....	42
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020).....	42
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 & 1989 (Cartesius, 2020)	43
Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2020).....	43
Figuur 38: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2020 (Geopunt, 2020)	44

7 PLANNENLIJST

DEFR/20/11/20/1 - Digitale aanmaak	6
DEFR/20/11/20/2 - Digitale aanmaak	6
DEFR/20/11/20/3 - Digitale aanmaak	10
DEFR/20/11/20/4 - Digitale aanmaak	10
DEFR/20/11/20/5 - Digitale aanmaak	13
DEFR/20/11/20/6 - Digitale aanmaak	15
DEFR/20/11/20/7 - Digitale aanmaak	15
DEFR/20/11/20/8 - Digitale aanmaak	16
DEFR/20/11/20/9 - Digitale aanmaak	17
DEFR/20/11/20/10 - Digitale aanmaak	18
DEFR/20/11/20/11 - Digitale aanmaak	19
DEFR/20/11/20/12 - Digitale aanmaak	20
DEFR/20/11/20/13 - Digitale aanmaak	21
DEFR/20/11/20/14 - Digitale aanmaak	21
DEFR/20/11/20/15 - Digitale aanmaak	28
DEFR/20/11/20/16 - Digitale aanmaak	35
DEFR/20/11/20/17 - Digitale aanmaak	37
DEFR/20/11/20/18 - Digitale aanmaak	38
DEFR/20/11/20/19 - Digitale aanmaak	38
DEFR/20/11/20/20 - Digitale aanmaak	39
DEFR/20/11/20/21 - Digitale aanmaak	40
DEFR/20/11/20/22 - Digitale aanmaak	40
DEFR/20/11/20/23 - Digitale aanmaak	41
DEFR/20/11/20/24 - Digitale aanmaak	41
DEFR/20/11/20/25 - Digitale aanmaak	42
DEFR/20/11/20/26 - Digitale aanmaak	42
DEFR/20/11/20/27 - Digitale aanmaak	43
DEFR/20/11/20/28 - Digitale aanmaak	43
DEFR/20/11/20/29 - Digitale aanmaak	44